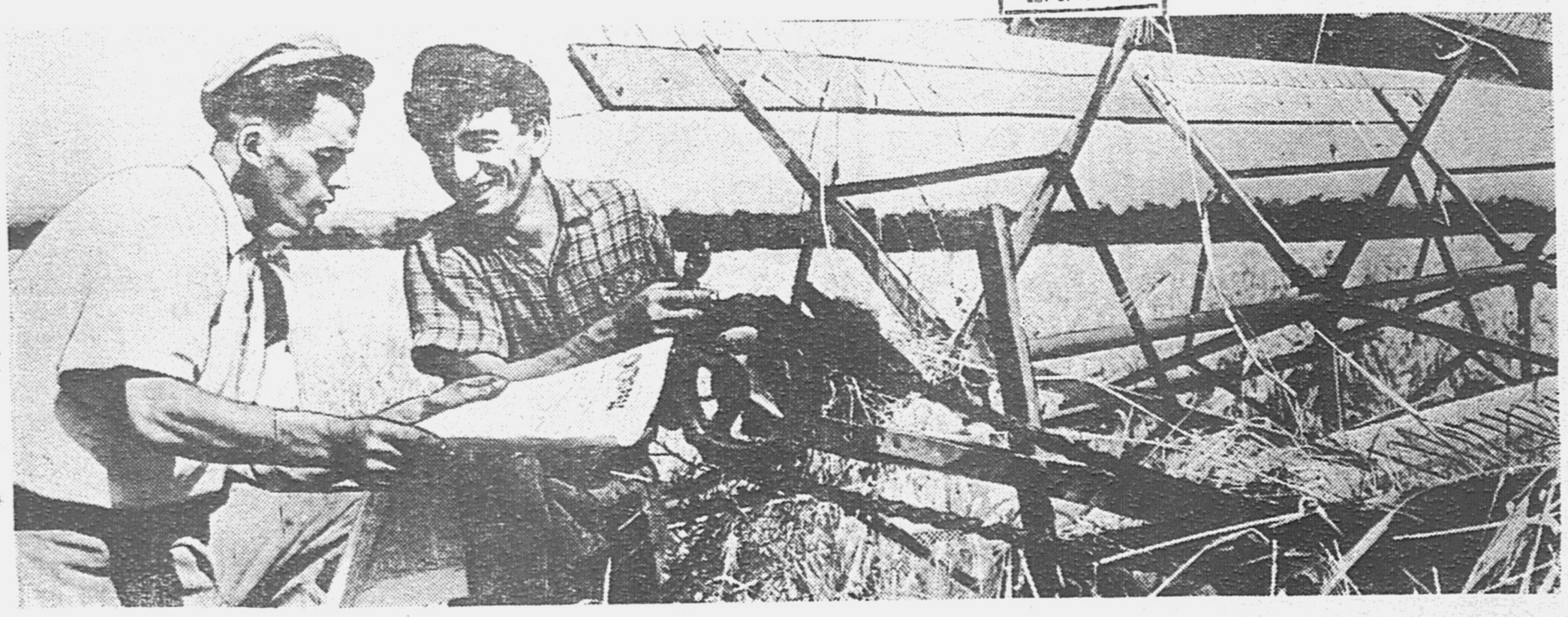

Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза 1-ча отделене мукх хьакха болабеннаб. Механизатораша дош деннад лоаццача хана ялат чуийца даккха.

Сурта тӀа: дикагӀбола механизатораш тракторист В. Божкои комбайнер Ш. Барзинкаеви делкъийна салоӀача хана.

П. Катакова сурт.

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВӀАШАГӀКХЕТА!

СЕРДАЛО

СВЕТ

арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГӀалгӀай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета а орган

Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

46 (2671) | Ера, 7 июнь, 1962 шу. | Мах 2 кеп.

СОВЕТСКИ НАХА ЙОАХ: ИЗ ДИНЗА ДАРГДОАЦАШ ГӀУЛАКХ ДАР!

* * *

2 июне арадаьннача «Правда» передовой

* * *

Селхан «Правда» тӀа кепа теха дар берригача болхлошка, колхозхошка, совхозий болхлошка, советски интеллигенцега, дерригача советски халкъага даь КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи Кхайкарал. Цу лоархӀамерча документа тӀа вай парте Центральни Комитетои Советски правительстваи дувц цхьадола цӀенхашттара вай юртбоахама производство дегӀайоалаергйолеи тӀа-тӀа дукхагӀа эшаш йолча кхачан продуктašца, къаьстта дулхацеи даьттацеи, баха нах Ӏалашбергболеи дешаш.

Сийлахь-воккхача Ленина васкеташ кхоачаш а деш, вай парте массаза а гуччахьеи духхьалеи дӀадувц халкъага коммунизм хьалъеча хана нийслуш долча аьттонех а халонех а. Шоаш даьча кхайкарал тӀа парteи правительстваи духхьал дӀааьлар дулха продукташца баха нах Ӏалашбара гӀулакха нийсъеннача халонех, хьахьекхар уж халонаш укх гаргтарча хана дӀаяхара де деза гӀулакхаш.

Советски наха дика хов юрта боахам айбе гӀерташ парте боккха болх белга а ялат, дулх, шура, кхыйола продукци дукхагӀа яккхар духьа цо тӀагӀертта къовсам лоаттабелга а. 1953 шера КПСС ЦК сентябрьски Пленум хинначул тӀехьагӀарча шерашка партеи халкъои хьийга къа бахьан долаш овлангара денз хувцамаш хиннад юрта боахаме. Юрта боахама валови продукци 1953 шера денз 1961 шерага кхаччалца 1,6-зза лакхъеннай. Кхачан гӀулакха эшаш дола ялат дизза Ӏалашдеш да мехка. ДукхагӀа доаккх дулх, шура, фуаш, шекар, кхыйола продукташ. Цо йиш хилийтай дикагӀа йола кхачан продукташ нахага дукхагӀа йохка.

Вай лаьттанцарчеи хьайбайи боахамашка толамаш доахаш хилар шеко йолаш дац. ХӀаьта а парте гуччахьа а духхьала а дӀайоах халкъага: юрта боахам хӀанз а кхоачам хиллал дегӀабенабац бахача наха дукхагӀа дӀаеха цхьайола продукташ, къаьстта а хьайбай продукташ, Ӏалашъяра. Кхетаде атта да, ювцаш йола халонаш вай чӀоаггӀа дегӀаахар бахьан долаш хула халонаш хилар.

Дукха ха йоаццаш хиннача КПСС ЦК мартовски Пленумо юрта боахама даькъера парте XXII-ча съезда решенеши Программеи кхоачашъергйола практически гӀулакхаш белгалдаьд, ялат, дулх, кхыйола продукташ чӀоаггӀа алсамйоахаргйола хаьдда наькъаш хьахьекхад.

Лаьттахи техникахи пайда дикагӀа эцар духьа, хьалха латтарий опыти Ӏилмана карагӀдаьннараши дерригача боахамашка дӀакхачийтар духьа тӀагӀертта болх беш ба юрташкара къахьегамхой. Травопольях юхедиса хӀамаш дӀа а доахаш, дӀадувча лаьттай структура хийцай колхозашеи совхозашеи, дикка шердаьд нух токхош йолеи бобовии культураш дӀаюв лаьташ. Мехка дуккхача районий кхашка кхачаш латт хьийкъа ялат.

Юрта боахам дӀахо сихха дегӀабоалабе безаш хиларо дӀадех низ бола материально-технически база дегӀайоалаяра колхозаштеи совхозаштеи деш дола новкъостал мамогга чӀоагӀделга. Цу тайппара лакхбанза барггбац къахьегами ахчеи кӀезигагӀа дӀа а дохийташ юкъара боахам дегӀабоалабарца, продукташ мамогга дукхагӀа алсамъяхарца бола колхозхой, совхозий болхлой, специалистий материальни безам.

Парте Центральни Комитетои Советски правительстваи денна йоакхо ю производство, цу даькъе хьайбай боахам а вӀаштӀехьбаккхара дикагӀа дола хьалаш хургдолаш колхозаштеи совхозаштеи деш дола материально-технически новкъостал чӀоагӀдара хьакъехьа. Алхха укх тӀеххьарча шин шера пачхьалкхено цу гӀулакхага дӀадахийтад дуккха миллиардаш сомаш ахча.

Цхьабакъда, боахам дегӀаахара опыто хьахьокхачох, дӀадахийта ахча хӀанз а кхоачамболаш дац хьайбай боахам — юрта боахама эггара халагӀа дола даькъа чӀоаггӀа тӀехьадиса хилар дӀадаккхара. Доахан дебадара а дулхи шуреи алсамдаккхара а чӀоаггӀа доакъарий база хьае еза колхозашеи совхозашеи, хьайбаш чудоахкаду отараш хьалде, фермашта механизации электрификации е еза. ХӀаьта, ховш да, цу гӀулакхага Ӏалаьмате дукха ахчеи къахьегами дӀабахийта эшаш хилар.

Ховш хила деза, хӀанз болча боарамах мара хьайбай боахама йинза механизаци а кхы лакхагӀа йоацаш колхозашкареи совхозашкареи къахьегама овсарле а хилча дулхи шуреи даккхарга дӀадодар Ӏалаьмате дукха долга, уж продукташ хьаийеш пачхьалкхено лучул дуккха а лакхагӀа да уж яхарга дӀадолха маьхаш. Из бахьан долаш дуккхача колхозашка хьайбай боахамгара пайда ца кхачарал совнагӀа, зенаш хул.

Долче, уж продукташ йоахилга колхозашта пайдана хургдолаш, хьайбай боахам сихха дегӀабоалабара цар материальни безам тӀагӀоргболаш лакхде деза царгара дулхи шуреи хьаэцаш телаш дола маьхаш. ТӀаккха мичара дахьаргда цу гӀулакха эша ахча? Парте Центральни Комитетои Советски правительстваи шоаш халкъага даьча Кхайкарал тӀа бизза тешам болийташ хьахьекхар, колхозашка къахьегамах екъаш йолча доходий ахча кӀезигде вайга йиш ца хилар. ТӀемах мохк лорабелга чӀоагӀдара зе а деш, юрта боахамга дахийта йиш яц ахча. Вай экономика дегӀакхувла лард йолча индустрега ухийташ йола вложенеш кӀезигьяра наькъа тӀа довла а е чуӀе цӀенош кӀезигагӀа хьалдара чотах ахча лаха а йиш яц вайга.

Доллача гӀулакхий а тороний а массе оагӀорахьара зем а баьккха, бежана, хьакхий, устагӀан, гаьзан, оалхазара дулхах телаш дола дӀаэцара маьхаш юкъера лаьрхӀача 35 процент лакхде лаьрхӀад КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои. Цу цхьан ханна лакхбе лаьрхӀад дулхагеи дулха продукташкеи бода дохкара мах юкъера лаьрхӀача 30 процент, хӀаьта иштта бежана даьттага бодар юкъера лаьрхӀача 25 процент.

Парте Центральни Комитетои Советски правительстваи кхетаду, мадарра аьлча маьхаш лакхделга ца эшаш гӀулакх хилар. Парте кхетаду, дулха, дулха продуктай, даьтта маьхаш лакхдар бахьан долаш тоъал хало кхоачаргхилар, уж продукташ ийяра йола бахача наьха торонаш кӀезиг-дукха эшалургхилар, дезала бюджета Ӏаткъаргхилар. Наха хулаш дола зе тарлучча тайпара кӀезигдар духьа лохбе лаьрхӀад шекарга бода а, хӀаьта иштта вискознии штапельнии кӀадашкеи цу кӀадаех яьча хӀамашкеи бода а дохкара мах.

ДӀаэцареи дохкареи маьхаш лакхделга — ца дича даргдоацаш хинна гӀулакх. Цо йиш хулийтаргья колхозашка хьайбай боахам дегӀабоалабара кхы тӀа а расходаш е, новкъостал дергда дулхи шуреи сихха алсамдаккхара, тӀеххьара а, цунах гӀойле яргья дерригача советски халкъа.

Мехка массе миӀингашкара къахьегамхой откликаш ух КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи Кхайкарала хьакъехьа. Промышленни предприятешкарчеи гӀишлонашкарчеи болхлоша, колхозхоша, совхозий болхлоша, советски интеллигенце, союзни республикай городашкарчеи юрташкарчеи къахьегамхоша хьаллоац партеи правительстваи яь решени. Советски наха нийса кхетаду юрта боахама деш дола новкъостал лакхдар духьа хьайбай продуктай дӀаэцара маьхаши царга хьежжа дохкара маьхаши лакх а деш даь гӀулакх динза даргдоацаш хинна хилар. Советски наха йоах: из динза даргдоацаш а нийса а гӀулакх да!

Дулхеи, дулха продуктайи, даьттаи маьхаш кӀезиг-дукха лакхдар ханна этта гӀулакх да. Юрта боахама къахьегамхой тӀагӀертта къахьегаш ба дулх, шура яккхара гӀулакха укх гаргарча хана боккха гӀа баккхар а, къахьегама овсарле лакхъяр а, продукташ яхарга дӀабода мах дикка лохбар а духьа. ХӀаьта продукташ дукха хуле, уж яхарга дӀабода къахьегам хадданза лохлуш хуле, йиш хургья дӀаэцара маьхаш кӀезигде а цу цхьан ханна дохкара маьхаш лохде а.

Партийни организацеш, пропагандисташ, агитатораш декхарийла ба Кхайкарал тӀа гӀоттадаьча дешаех къахьегамхой дӀакхетабе. Кхы цӀаькха а цӀаькха а дӀакхетабе беза советски нах юрта боахам айбелге ерригача парте, дерригача халкъа керттера гӀулакх хиларах.

КПСС XXII-ча съезда исторически решенеш, парте керда Программа кхоачаш а еш, мелъэшар дергда вай оттаяь планаш 1962 шера хӀара колхозои совхозои тешшаме кхоачашъяра а хьайбай продукташ алсамъяхара гӀулакха юкъе, коммунизм хьалъяра гӀулакха юкъе шоашкара доаггӀаш дола дакъа лацара а.

ХАННАХЬА ЧУЭЦА КА БОЛА ЯЛАТ

Республикера цхьайола районаш кхаьча участкаш хержа а хержаш хьакхари ардари къаьста а долаш мукх чуэцаш йоахк. Тахан а кхоана а яхар мо чуэца доладергда ялаташ кхыча районашка а. БӀаьсти хьалха ялар бахьан долаш дӀадахача шерашкарчул хьалхагӀа кхач ялаташ укх шера. Цудухьа боккха лоархӀам болаш да ка бола ялаташ чуэцара эшаш йола еррига техника укх деношка бокъонца кийчъяри кхыбола кхоачам бари.

Из дика кхетадеш ба вай республикерча дуккхача боахамий кулгалхой, партийни организацеш, специалисташ. Цу боахамашка хьогге а яьй ялат чуэцара кийчо. Сунженски районерча «Победа» яхача, XIX партсъездеи ЦӀеча Эскареи цӀерахча колхозий механизатораша шоай еррига комбайнаш, жаткаш, лафеташ, ялат чуэцача эша кхыйола механизмаш тоаяь баьннаб. Хьогге а агрегаташ вӀашагӀ а ехка царна массанена а комбайнераш, штурвальнеш, кхы эшаш бола нах дӀахьожабаьб, хӀара агрегата цо чуэца еза участок дӀакъоастаяьй, комбайнашта кӀалхара кӀа дӀакхухьаргдола машинаш кийчъяьй, кхы балхаш даьд.

Ханнахьа оарцагӀа а баьнна ка бола ялат чуэцара кийчо яьй Урус-Мартана, Гудермесски, Шелковской, Надтеречни районашкарча механизатораша. Цар шоай механизмаш тоаяьй, агрегаташ вӀашагӀъеххкай, лоаццача хана деррига ка бола ялат чуийца даккха лерхӀаш хӀанз сихбенна ялаташ чуэцаш а боахк.

Цхьабакъда республика ерригача районашка дац гӀулакхаш цу тайпара. Дукха я республике хӀанз а техника тоаяь а ялат чуэцара эша кхы кийчо яь а яланза йола районаш. Геттара кӀезига хӀама даьд цу хьакъехьа Наьсарен районерча боахамаша. Цу районерча совхозий дукхагӀа йола комбайнаш, жаткаш, ялат чуэцара эша кхыйола механизмаш хӀанз а ремонт янза я, ялаташ чуэцаргдола агрегаташ вӀашагӀйоххкар, уж кадрашца Ӏалашъяр, ялат чуэцара балхий график оттаяр санна дола лоархӀаме балхаш даь ца хилар дувца дезаш а дац.

ЧӀоагӀа ледара лел ялат чуэцара кийчо яра балхаш МагӀалбика зоне а. 33 комбайни 31 жаткеи я цига ремонт ца еш хӀанз а.

Дукха балхаш да хӀанз колхозашкеи совхозашкеи цхьатарра де дезараш. ТӀехьатетта йиш йоацаш балхаш да пропашни культураштa оасар дар, ка бола ялат чуэцар, хьайбашта доакъар кийчдар. Цул совгӀа, укх шера дӀадувча лаьттай структура хувцаеннай: дукхагӀа дӀадийнад ка бола ялат, дукхагӀа я укх шера хьажкӀаш, шекара свекла. Цунца дувзаденна дукхагӀа да укх шера механизаторий де деза кхашкара балхаш а. Цудухьа укх деношка тоаяь яккха еза ка бола ялат чуэцара эша еррига техника. Ремонт яь кийча хила еза хӀара комбайн, жатка, лафет, подборщик, кӀа цӀенду машинаш, транспортни средстваш, ялат дӀаоттадергдола моттигаш, хьатташ, таразаш, кхыдараш.

Цхьабакъда ханнахьа техника кийчъяр е езача кийчон цхьа дакъа мара дац. Боккха лоархӀам болаш да комбайни агрегаташ тӀа балхаш де опыт йола механизатораш, царна балха эша хьалаш Ӏалашдар. Дицдалийта йиш йолаш дац ханнахьа кхаш цӀенделга: комбайна новкъа хургбола кхера, кхыйола хӀама дӀаяккха еза, хиш дехкача кхашка яьха сангараш дӀайиткъа еза. ХӀара боахаме отта а яь чӀоагӀъе еза ка бола ялат чуэцара а из пачхьалкхенга дохкара а график-план.

Укх шерара бар ялат дукхагӀа чудахьилга юрта боахама къахьегамхой кертера декхар лаьрхӀа йола парте XXII съезди КПСС ЦК март беттара Пленуми хинначул тӀехьагӀара хьалхара кӀи марс ба. Парте решенеш кхоачашъяра хьакъехьара цӀенхашттара экзамен я укх шерара ялат чуэцилга. Цудухьа совхозно-колхозни производственни управленей, обкома парторгий, райкомий, райисполкомий, боахамий кулгалхой декхар да ялат чуэцара сихха кийчо елга, лоаццача хана деррига ка бола ялаташ чуийца дахара берригa механизатораш оарцагӀбахар.

Чуэцача хана из кӀезигагӀа довргдолаш 10 — 12 балха дийнахьа чуийца даккха деза ялат. Деррига ялат кхаьча даларга ца а хьежаш ялат хьалха кхачаргдола кхаш къоаста а деш хьалхагӀа кхаьчача участкашкара ялат хьалхагӀа чу а эцаш дӀадоладе деза ялат чуэцара балхаш.

Чуэцача хана ялат кӀезигагӀа дойтара чӀоагтӀа лоархӀам болаш да кӀаи мукхи хьакхари ардари къаьст-къаьста а долаш чуэцар. Опыто хьахьокх цу хьисапе чуэцаш хилча ялат кӀезигагӀа довш хилар а чехкагӀа чуийца доалаш хилар а. Цудухьа укх шера деррига кӀаи мукхи хьакхари ардари къаьст-къаьста а долаш чуэца деза.

Чуэцаш латта ялаташ комбайна кӀалхара доаггӀаше а пункте дӀадахьара меттел хьатта а дихье Ӏодоассадаь цӀен а дийя, юха тӀадетте пункте кхухьаш дукха ха а йов, транспорт сов болх бе безаш а хул. Укх шера чуэца ялаташ духхьал комбайна тӀара доаггӀаше а пункте тӀакхахьа мара дезаргдоацаш еррига комбайнаш кхозлагӀа ялат цӀендергдолаш кийчъе еза.

Опыто хьахьекхад хьайбай боахамашка ча Ӏалаьмате чӀоагӀа эшаш хилар. Цкъа-дале, хьайбашта дика доакъар а да из, шозлагӀа-дале кӀалхьарцар а да. Цудухьа ялат чуэццаше а деррига ча хьа а лохьадаь транспорт тӀагӀоргйолчча аргӀаш а даь дӀаоттаде деза.

ДӀайийнача пропашни культураштa гӀулакх деш, ка бола ялат чуэцаш, хьайбашта доакъар кийчдеш деррига ахка арадоаккхаргда механизатораша а кхыча болхлоша а. Боахамий кулгалхой, партийнии профсоюзнии организацей декхар да царна кхашка балха а салаӀа а эшаш дола хьалаш вӀаштӀехьдахар. Кхашка бийсаш йоахача берригача болхлошта чубаха екъа а цӀена а моттиг а даа хӀама а хила деза, уж культурно Ӏалашбе беза, царна юкъе партийно-политически болх бе беза.

Ханнахьа чуэца дика хьийкъа ялат!

Мукх чуэцаш латт

Дика хьийкъаб укх шера мукх Наурски района «Россия» яхача колхозе. ЧӀоагӀа къахьийгад механизатораша цунна гӀулакх деш. Из лелабеш шиъ бригада я цига. Хьалхе а даьча лоархӀамех хӀара гектара тӀара яргья бӀаьннел совгӀа пунт. ХӀанз йиъ бӀаьннел совгӀа гектар бола мукх чуэцара чӀоаггӀа оарцагӀбаьннаб колхоза механизатораш. Цу гӀулакха лоаццача хана дика ремонт а яь, 15 жатка кийчъяьяр цар. Деррига ка бола ялаташ чуэца лаьрхӀад лоаццача ханеи хьакхари ардари къаьст-къаьста долаши.

МалагӀа кийчо яьй цу гӀулакха?

ХӀара жатка, комбайно шин сменах бергба болх. Цар тӀа болх бергбола говза механизатораш болаш ба. Колхоза кулгалхоша терко яьй ялаташ чуэцача хана цига къахьегаргдолча берригача болхлой хьашташ кхоачашдара а. Оттаяьча ханна хургда дуа хӀама, кхай тӀа торгови организацеша дохкаргда тайп-тайпара товараш. Дика вӀаштӀехьбаьккхаб механизатораштa юкъе лелабеш бола культурно-массовии политико-кхетамеи болх а.

Колхозе эггара хьалха мукх хьакха болабеннаб жаткай машинисташ нн. Ларионов, Попов, Назоров, иштта кхыбараш. Из болх бе дӀаболабеннача хьалхарча дийнахьа денз тӀехкхоачашъю царех хӀаране сменах йола балха нормаш.

* * *

Цхьан дийнахьа 45 гектар хьакхай цу района «Терский» яхача совхоза механизатора Сухоруков Александра. ХӀара сменах йолча нормах 20 гектара тӀара мукх хьакха безаш вар из. Йовкъаш ца юташ а кхай тӀа цхьаккха ка ца улийташ а къахьег Сухорукова.

Дукха ха йисаяц республикерча кхыча районашка ка бола ялат чуэца доладала. Цигарча механизатораша хьоккхам эца беза Сухоруков санна болча дикагӀболча ка бола ялаташ чуийдеча механизаторашкара.

* * *

Ка бола ялаташ хьакха болабеннаб Надтеречни района механизатораш. Дика хьийкъаб мукх «Надтеречный» совхоза шоллагӀча отделене. ВӀаштӀехьбаьккхаб лоаццача хана из чуэцара болх. Ерригача жаткашеи комбайнашеи шин сменах болх бу. Ялаташ чуэцаш къаьстта дика къахьег цу отделенерча механизатораша Тасуев Ахьмада, Тациев Хожас, иштта кхыбараша. ХӀара сменах йола балха нормаш массаза а тӀехкхоачашъю цар.

ЧӀОАГӀА НИЙСА ХЕТ ТХОНА

ЦхьоалагӀча июне арадаьннача газеташ тӀара дийшар аз КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои дерригача советски халкъага даь Кхайкарал. Цул тӀехьагӀа из газет а ийца чехка тхоай колхоза къахьегамхой болча вахар со: сихагӀа царна Кхайкарал дӀадовзийта а колхозхошта цунах фу хет ха а безам бар са.

Кхайкарал маӀан аз шоашта бокъонца дӀадовзийтача раьза болаш къамаьл де болабелар уж.

— ХӀанз хьайбай продукце дуккха а дукхагӀа пайда лургба колхоза, из алсамъяккхара кхы а хьинаре къахьегаргда колхозхоша, вай артель сихагӀа дегӀайоагӀаргья,— аьлар цӀенхаштта уйла яьчул тӀехьагӀа коартолаш лелаеча звеной звеньевойс Чупалаев Ӏалауддина.

Городашкарча болхлошта кӀезигдукха халагӀа-м хургда,— аьлар хьажкӀаш лелаеча Эрзнукаева Хьавас.

Бакъда цхьан юкъа мара-м хургдац из, аьнна тӀатехар шийнювкъоста даьча къамаьла Исаева Зайнапа.

Цу хьакъехьа кхы а дуккха къамаьл дир оаха. Болхлой дезалий хьайбай продукцега дӀадодар тӀакхетара сихха беккхам хургболаш, дӀахо йодача хана хьинарегӀа къахьега хьайбай продукци дукхагӀа яккха, цунга дӀадодар мехулла кӀезигде, къахьегама овсарле лакхъе лаьрхӀар тха артела колхозхоша.

З. МУСОСТОВ,
Советски района Кирова цӀерахча колхоза председатель.

ЧӀоагӀа раьза хинна хьаллаьцад хьажкӀаш дӀайийнача хӀара гектара тӀара 6300 эзар доакъарий единица яккхара «Заокский» совхоза механизатораша даь кхайкарал «Назрановский» совхоза цӀи хезача хьажкӀаш лелаеча Мальсагов Османа. Тхоай торонаш лаьрхӀай оаха, йоах Османа, хӀара гектара тӀара оаха йоаккхаргья 75 центнер фуалъяьхача хьажкӀий, вешта аьлча 10 эзар доакъарий единица.

Дика гӀулакх ду цо дӀайийнача хьажкӀашта. Уж тӀаялалехьа а тӀаьнначул тӀехьагӀа а макхаш даьхад, хьалхара культиваци яьй.

ХӀанз 400 гектара тӀа дӀайийнача гидуаргашта культиваци еш ва из. Укх гарггарча деношка яь йисте а варгва.

6-ча июне денз шозлагӀа культиваци е волавеннав Осман, цунца подкормка а еш.

СУРТА ТӀА: Мальсагов Осман.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЛАККХА СИГАЛА ЯДЕРНИ ЛЕЛХАМАШ ДЕЛГА ДӀАДАККХА

СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬС ТВА ЗАЯВЛЕНИ

МОСКВА, 3 июнь. (ТАСС). США правительствас хьакхайкадаьд, белгалдоах заявлене тӀа, Тихи океана тӀа хӀанз ше дӀахьош йола ядерни герзашта тохкамаш дара сери лелача хана массехк бӀаь километр лакха сигала ядерни лелхамаш делга а лаьрхӀа да, аьнна, мегатонни низ бола лелхамаш юкъе а долаш. Ядерни герзаш кийчделга космосе а хьош кхы а дукхагӀа дерригача адамий хьаштех хьокхалургдола, Ӏалаьмате кхерамера керда гӀулакхаш де лерхӀаш США хилара ерригача пачхьалкхенийи халкъийи терко тӀаерзае езаш лоархӀ Советски правительствас.

Ионосфера кегаярои чуувзара моттигаш хьахиларои шоашта тӀеххьа хьаде тарлургда йоккхийча аренашка цхьан юккъагӀа радиобувзамаш совцаделга, цу тӀа а хӀанз укх сахьате тешам боллаш дӀаала йиш йолаш а дац, из мел дӀаьхлургда, аьнна. Дуккхача хана радиобувзам бохаро лер тӀара даккха тарлургда лаьттан дуккхача районашкара леррагӀара вахар. Лаккха сигала ядерни лелхамаш даро кхы а йоккхагӀа халонаш оттае тарлургда вай космонавташта — вай заман турпалашта хьалхашка, кхы дӀахо а саг космосе кхачара духьал.

Заявлене тӀа белгалдоах, лаккха сигала боккха низ бола ядерни лелхамаш даро боарам тӀара даха тарлургда атмосфера лакхехьара тӀоанаш, хӀаьта цо шийна тӀеххьа лаьттан тӀа хьатӀаданза даргдац дуккхача хана дӀаьхлургдолеи лоархӀам бе хала долеи керда гӀулакхаш, къаьстта аьлча, тӀехьале во йолча оагӀорахьа ха-оттам хувцалулга. Цу дерриганеша геттара дика хьахьокх лаккха сигала США правительствас ядерни лелхамаш дича, ерригача пачхьалкхений хьашташта новкъа долаш, дуккхача наьха вахара юкъарчал доаццаш Ӏоткъам беш из хургхилар.

ЦӀи хезза а сий долаш а бола дуккха американски Ӏилмахой, йоах Советски правительства заявлене тӀа, чӀоаггӀа новкъа яьнна ба США правительства планаш. Лаккха сигала американцаша ядерни лелхамаш дара духьал новкъарле е аьнна кхайкарал даьд дерригача дунен тӀа а вовзаш волча английски Ӏилмахочо Бернард Ловелла. Дерригача дунен тӀара Ӏилмахой-астрономаши астрофизикаши чубоагӀаш йолча дунен халкъашта юкъерча астрономически цхьоагӀоно хӀанз дукха ха йоаццаш лаьрххӀа соцам баьб дерригача дунен барт цу гӀулакха ца хилчеи дерригача дунен тӀа из дош массе оагӀорахьа Ӏома ца дичеи цхьанне а бокъо яц лаьттан гонахье кӀезиг-дукха а хувцаргйолаш дола хӀама де, аьнна.

Из ишта доллашехьа а, белгалдоах заявлене тӀа, лаккха сигала ядерни тохкамаш де безам болаш ше хилар ца дитарал совнагӀа, уж тохкамаш укх гарггарча хана дергда, аьнна, укх деношка кхы цӀаькха а хьакхайкадаьд США правительствас.

Иштта хьоаха ца деш дита йиш йолаш дац, белгалдоах заявлене тӀа, лаьттана гарггарча аренашка ядерни тохкамаш дара кийчо елга, маьршача гӀулакхашта космосах цхьана пайда эцара хьакъехьа Советски Союзанеи США-неи юкъе переговораш латтача хана тӀа дурраза нийс а даь США правительствас леладеш хилар. Маьршача гӀулакхашта космически аренех цхьана пайда эцара хьакъехьарча дешах дувцари леладери цхьатарра долаш США правительство ца хилар новкъа долга дӀааланза далац.

Нагахьа санна ше дагакхоабар чакх а доаккхаш, планах лаьррхӀача тайпара лаккха сигала ядерни лелхамаш США правительствас дойя, белгалдоах заявлене тӀа, цо цунна шийна дӀатӀаэц дунен халкъашта юкъера лоаттам цӀенхаштта ирбаларах бола берригa бехктокхам. Лаьттана гаргарча аренашка ю тӀема кийчонаш шеръеш США-с деча гӀулакхаша динза ца а доалаш Советски Союзана хьалхашка оттадергда цу хьалех ший кхерамзле, социалистическии дерригача машар хьаштдолчеи мехкий кхерамзле Ӏалашъяра де доаггӀар делга. Алхха хургдар ца довзача деятелашта мара хетаргдац лаккха сигала ядерни тохкамаш дарах США-на моллагӀа а тӀема аьттув болаш хӀама хург ма дий, аьнна. Из ца хилийта хьожаргья СССР правительство.

Законах а долаш халкъаша дӀадехар хьал а эца, массе а тайпа ядерни тохкамаш делга даим а сопадара хьакъехьа барт бара наькъа тӀа а яьле, лаккха сигала ядерни тохкамаш дерригача адамий хьаштий духьа ца деш а дита яхаш США правительство тӀахьех Советски правительствас.

Исторически дешаех йола Ӏилман сесси

Селхан Грозне чакхъяьлар Нохч-ГӀалгӀай Ӏилма-тохкама института вӀашагӀтеха тайп-тайпарча исторически дешашта хетаяь йола Ӏилман сесси.

Сессе баьхка хилар вошал долча республикашкара хьаьший: ГуржегӀарча Ӏилмай Академе историе института викал, исторически Ӏилмай доктор **нов. Анчабадзе.** Къилбаседа ХӀирий АССР-а викал исторически Ӏилмай доктор **нов. Тотоев,** иштта Дагестанереи Кабардино-Балкаререи Ӏилмахой.

Реформа хинначул тӀехьагӀа Нохч-ГӀалгӀайчене хиннача социально-экономически отношенех доклад йир исторически Ӏилмай доктора **нов. Гриценко.** Нохч-ГӀалгӀайчен промышленностеи, торговлеи, кредитеи XIX-ча бӀаьшера монополистически капитализм дегӀаярах доклад йир исторически Ӏилмай кандидата **нов. Колосова.**

Граждански тӀом лаьттача хана Нохч-ГӀалгӀайчене хиннача классаехи классови къовсамахи доклад йир Ӏилма-тохкама института историе сектора заведующе **нов. Абазатова.**

Советски Ӏаьдал бахьан Нохч-ГӀалгӀайчени Кабардино-Балкареи къахьегамхоша цхьана лоаттабаьча къовсамах доклад йир исторически Ӏилмай кандидата **нов. Гугова.**

Тайп-тайпарча исторически дешаех доклад йир исторически Ӏилмай кандидата **нов. Гальцева.**

Классови къовсамахи халкъий доттагӀленахи долча А. Шерипова произведенешцарча дешаех доклад йир исторически Ӏилмай кандидата **нов. Киреева.**

НЭП йолча хана Нохч-ГӀалгӀайчене лаьттача классови къовсамах доклад йир исторически Ӏилмай кандидата **нов. Лосева.**

1937—41 шерашка Нохч-ГӀалгӀайчене юртбоахам дегӀабарахи, хӀаьта из бахьан партийни организаце лоаттабаьча къовсамахи доклад йир исторически Ӏилмай кандидата **нов. Филькина.**

Пренеех къамаьлаш дир **нн. Гаджиева, Литвиненко, Мальсаговас, Арсанова, Врублёвске, Анчабадзе, Гойговас, Саидова, Шаипова, Тотоева, Юсупова.**

Сессе чӀоагтӀа къамаьл дир КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома секретара **нов. Габисова.**

Продукци яккхарга дIабода мах лохбара къовсам лоаттабу партийни организаце

Грознерча химзавода № 17-18 йолча цехе соахка во латтар арахецаш йола продукци яккхарга дIабода мах лохбара гIулакх, кхом боацаш йоайора бедал, технологически режим телхайора, цудухьа беза хулар продукци яккхарга дIабода мах.

Из гIулакх вIаштIехьдоацилга а хайна, цеха коммунисташа оарцдаьккхар.

Партийни организаце тIадилларах заводе проверка йир агрегатех, оборудованех пайда мишта эц хьожаш, зехьа йовш йола бедали продукташи ца йойтара деш фуд хьожаш. Проверка йича гучадаьннараш дийцар цеха партийнии профсоюзнии собране.

Из дош цу тайппара дийцар цеха производственни совещане а. Цунах кхоачам а ца беш, сменашка беседаши докладаши йир коммунисташа продукци яккхарга дIабода мах лохбар коммунизма материально-технически база хьаеча советски наха хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашдеча мел боккхача лоархIаме да хойташ. Массанахьа а дика бIаргагургйолчча моттигашка хьалтеха яр халкъа боахама чIоагIа эшаш йола химически продукташ кхетамца хьаяра тIахьехаш йола гойтара агитаци. Лозунгашка, плакаташка, листовкашка бокъонца хьахьокхар продукци яккхарга дIабода мах лохбар, балха технологически режим нийса вIаштIехьъяккхар производственни плани тIайица социалистически декхараши кхоачашдара мел лоархIам болаш да.

Партийни организаце инициативах цехе вIашкайоалайир фенол доаккхача воккхагIа вола аппаратчик волча П. П. Андреева балха хьалха латта опыт.

Кхом а беш химически продукци яккхара цеха коллектив оарцагIъяккхар бахьан долаш планаца нийсдича дукхa дукхагIа фенол, ацетон, мительтерол, чоалханера фенол даьккхад цехо. Планах кIезигье лаьрхIа хинначул 0,2 процент дукхагIа кIезигъяьй дIаухийташ йола бедал, электроэнерги — 12 процент, Iи — 2,5 процент, каустически сода — 25,6 процент.

Фенола цхьа тонн яккхарга додаш хинна 37 соми 58 кепиги 29 сомагеи 83 кепигагеи кхоачаш лохдаьд. Цунца цхьана лакхъяьй цун дикал а.

Продукце дикал беттагара беттага лакхъеш хьайоагIа цеха коллектив. Масала, кердача марках арахецаш да хIанз ацетон, вешта аьлча цу химпродукта дикал дукхa а дукхагIа лакхъяла езаш я.

Продукцеца хила ца йоагIа хIамаш къоастаелга лер тIа даккха вIаштIехьдаьннад партийни организаце. хIаьта цо зехьа ца дойташ соцадаьд фенол, керттера бедал — изопропилбензола гидроперекись дIаахийтара боарамаш лохдаьд, щелочь юкъейоацаш ацетон хьакъестаде доладаьд, и. кх. дI. Технологически карта хувцаро аппаратчикашкара дIадийхар цар шоай болх кхы а дикагIа кхоачашбелга.

Ремонт йоацаш болх беш йоаха ханаш йIаьхъяр духьа, кубашта меттел кипятильникаш оттаяьй. эргаьхха тоаяьй фенольни кIувна схемаш.

Боккха болх баьб оборудованена реконструкци еш а шеръеш а, керда мощносташ балха юкъекхухьаш. Из бахьан долаш укх шера IV-ча квартале 20 процент дукхагIа арахеца лаьрхIад феноли ацетони.

Кхы тIа а эггара кердагIа йолча тIахьожамеи автоматикаи приборашца кийчъяьй агрегаташ, колоннаш латтача мугIарах ротаметраш оттаяьй, дукккхача колоннашта автоматизаци ергйолаш схемаш оттаяьй.

Рационализаторски болх боаржабарца дувзаденна да продукци хьаярга дIабода мах лохбелга. Рационализаторски предложенеш балха юкъеяхьарэх баьнна пайда 21 эзар сом совгIа ба.

Уж дерригa хIамаш кхоачашдеча юкъе кIезига дакъа лаьцадац цеха партийни организаце, коммунисташа. Цхьабакъда, цехе хIанз а кIезига дац пайда эцанза диса, продукци арахецарга дIабода мах дIахо лохбара, производственни планаши социалистически декхараши толаме кхоачашдешшехьа къахьегам кIезигагIа дIаахийтара дола кхоачамаш. Уж гучадоахаргдола наькъаш хьахьекхар «Продукци яккхарга дIабода мах лохбар духьа партийни организаце къовсам мишта лоаттабу» яхаш цеха начальника коммуниста А. Брука отчет а луш, дукха ха йоаццаш хиннача завода парткома шеррача заседане. Укх гарггарча хана дIадаханза даргдац кIувнагеи фенольни хигеи совнагIа ахча ухийтилга, сихагIа тохкамаш де деза продукцеца хилийта йиш йоацача хIамашта анпонитови нейтрализацена, фенольни кIув цIенбеш йола процесс эргаьккха тоае еза. Шоай берригa низ уж практически декхараш кхоачашдара тIабербабаьб хIанз цеха партийни организацеи (парторганизаце секретарь А. Воронов) коммунисташеи.

Н. ОЛИМПИЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиуме

Шийи хана Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета ялхлагIча сессе дийцадар фу де деза дарбан балха боарам лакхбара, больницей, поликлиникий, лорий участкай, фельдшерски пунктий материальни база чIоагIъяра, вай республике медицински кадраш хьахаржара а дIанийсъяра а болх тоабара.

Мишта кхоачашбу из соцам? Цу деша хетаяьяр Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума заседани. Цун балха юкъе дакъа лоацаш яр республика медицински болхлой актив. Президиумо ладийгIар унахцIенон министра нов. Дагаевай докладага, унахцIенонней социальни Iалашварай геттара йолча Лаккхехьарча Совета комиссе председатела нов. Эпендиева содокладага.

ЯлхлагIа сесси хинначул тIехьагIа дIадахача шин шера, дукхагIа хиннад больницешкара маьнгеш, 238 лори 325 юкъера образовани йола медицински болхлои тIакхийттав.

Курчалой яхача юртеи Карабулакски станицеи хьал а яь болх бе дIаеннай больницеш, гор. Грозне № 2 йола бераш дуцIаи санэпидстанции, Новая Катаяма яхача поселкеи Грозненски химически заводеи поликлиникаш. Керда гIишлош хьал а яь шеръяьй Гудермесски, Ведана, Ачхой-Мартана районни больницеш. ДукхагIа маьнгеш оттадаьд Шаьларча, Наьсарерча, Урус-Мартанерча больницешка. Йийбай туберкулеза духьалара учрежденеш. Профилактически дарбани мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш лохденнад нах цамогаш хулга.

Промышленни предприятей болхлоштеи, гIулакхерча нахаи, дикагIа болча юрта боахама къахьегамхоштеи диспансеризаци яра болх тоабеннаб. ТIеххьарча шин шера предприятешка болх бечар къахьегами быти тоаеш совнархоза, министерствай, ведомствай кулгалхошца цхьана республика санитарни служба бу болх лакхбеннад. Нах бахача дукккхача моттигашка хиш дехкад.

Республика дарбан учрежденешка 42 общественни совет вIашагIъеллай .ХIара шера чакхдоах унахцIенон Ди.

Дош дувцача дакъа лоацаш хиннача Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатела нов. Алмазова, Президиума председатела заместитела нов. Тепсаева, РСФСР унахцIенон министерства управлене начальника нов. Тикунова, писатела нов. Арсанова, республикански больница керттерча лоро нов. Миронова, облсовпрофа председатела нов. Сидельникова, госконтрола Нохч-ГIалгIай группа викало нов. Шевченко, кхыбараша шоаш даьча къамаьлашца белгалдаьккхар унахцIенон органий, моттигашкарча Советий исполкомий, министерствай, организацей балха юкъе хIанз а цIенхаштгара кхоачамбоацараш хилар.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо унахцIенон министерство декхарийла йир къахьегамхошта дарба дара балха юкъера кхоачамбоацараш дIадахара. Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета тIадиллар, Лаккхехьарча Совета ялхлагIча сессе соцамаш кхоачашдара бу тIахьожам чIоагIбар.

Дика агитатор

Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза шоллагIча отделене каст-каста хулаш а хьаштволаш а хьаша ва агитатор Сулейманов Шайахьмад. Ше отделене болх бе волавеннача хьалхарча деношке а денз хьахьекхар цо ше эггара воккхагIа вола общественник-агитатор хилар. Юххьанцарча комсомольски организаце секретарьи тракторно - полеводчески бригада учетчики ше воллашехьа а ха корайоагIа цунна кхашкарча болхлошца а хьайбаш леладеращца а беседаш е.

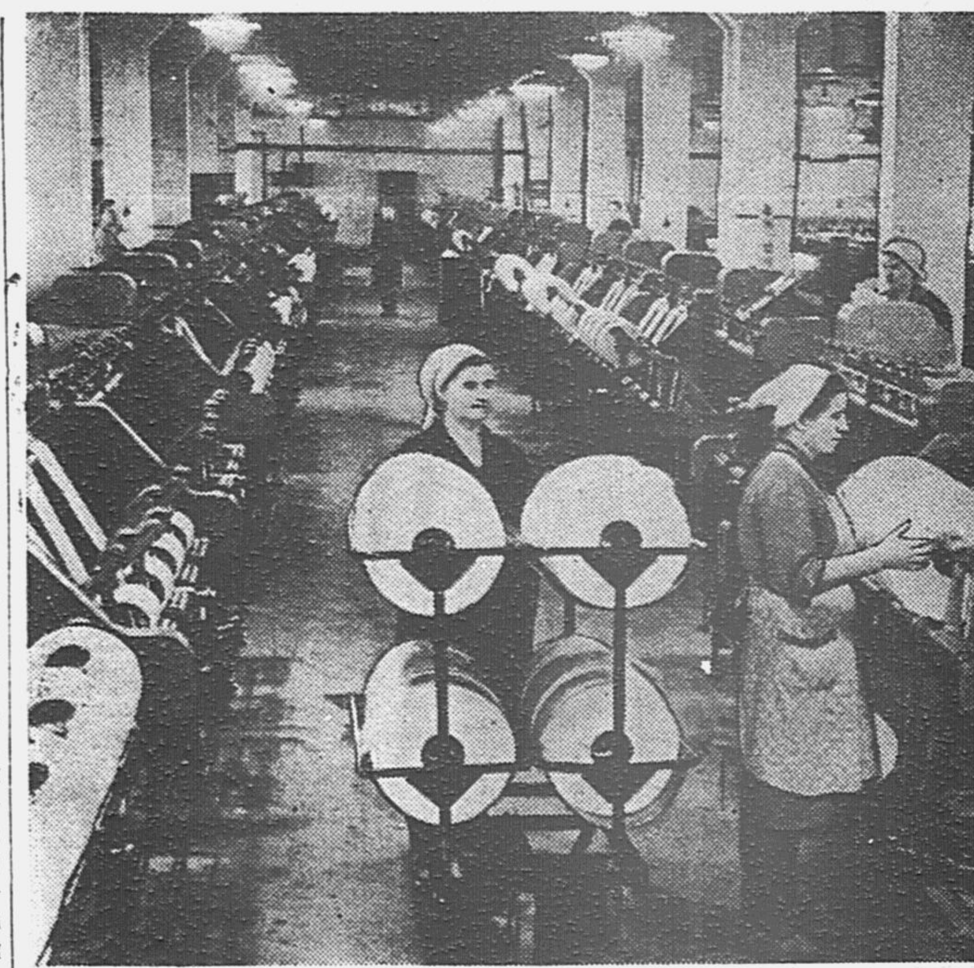
Нов. Сулейманова беседаш яьй вай парте XXII-ча съезда решенеш ювцаш а тIехьагIо КПСС ЦК мартовски Пленумеи коммунизм хьалъечун моральни кодексаи хьакъехьа а. Шайахьмада эггара дукхагIа беседаш ю кхашкарча болхлошца хьажкIаши шекара свеклаи малагIча наькъашца кхейича дикагIа хургъя хойташ. ХьажкIаш лелаераштa цо йовзийтар вай маякаш болча Зармаева, Джамалаева, Кусиевай балха опыт.

Укх деношка нов. Сулейманова дийцар хьажкIаш хьувкъаяра тIехьа орловчанаша лаьцачаЕрригроссийски яхьа хьакъехьа. Цудухьа дика порядок я цун бригаде а. Дика кийчъяьй гойтара агитаци, бригадерча механизатораштa массаза а довз дунен халкъашта юкъера гIулакхаш. Иштта цо шоай йоакхо юндаь везаш а сий деш а ва из къахьегамхошта юкъе.

Иззамо къахьегамхоша сий деш а царна безаш а ба коммунисташ Князев Василийи Мочигов Лаьчеи.

Цу агитатораша шоашкара доаггIаш дола дакъа лоац КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъяраи тха совхоза юрта боахама культураш хьувкъаяраи юкъе.

М. ШАВХАЛОВ,
«Дружба» яхача совхоза рабочкома председатель.

ЭСТОНСКИ ССР. ХIанз кхоачаш шу а дизадац семилетка керда гIишло — В. И. Ленина цIерахча «Кремгольская мануфактура» яхача комбината чуйоагIа Георгиевски фабрика болх бе йолаенна. Къонача предприяте коллектив комбинате дикагIбарий мутIараштa юкъеяхай. Шу доладелча денз планал совгIа 62 тонн хьийзача таь еннай цо. ЭССР XXII шу дузача денга планал совгIа 90 тонн гаргга хьийзача таь яла лаьрхIад коллективо.

Сурта тIа: Пензенски заводо яьча ленточни машинашца кийчъяь Георгиевски фабрика керда кийчон цех.

В. Горбунова сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУКХАГIА ГУЛЪЕ МЕТАЛЛОЛОМ

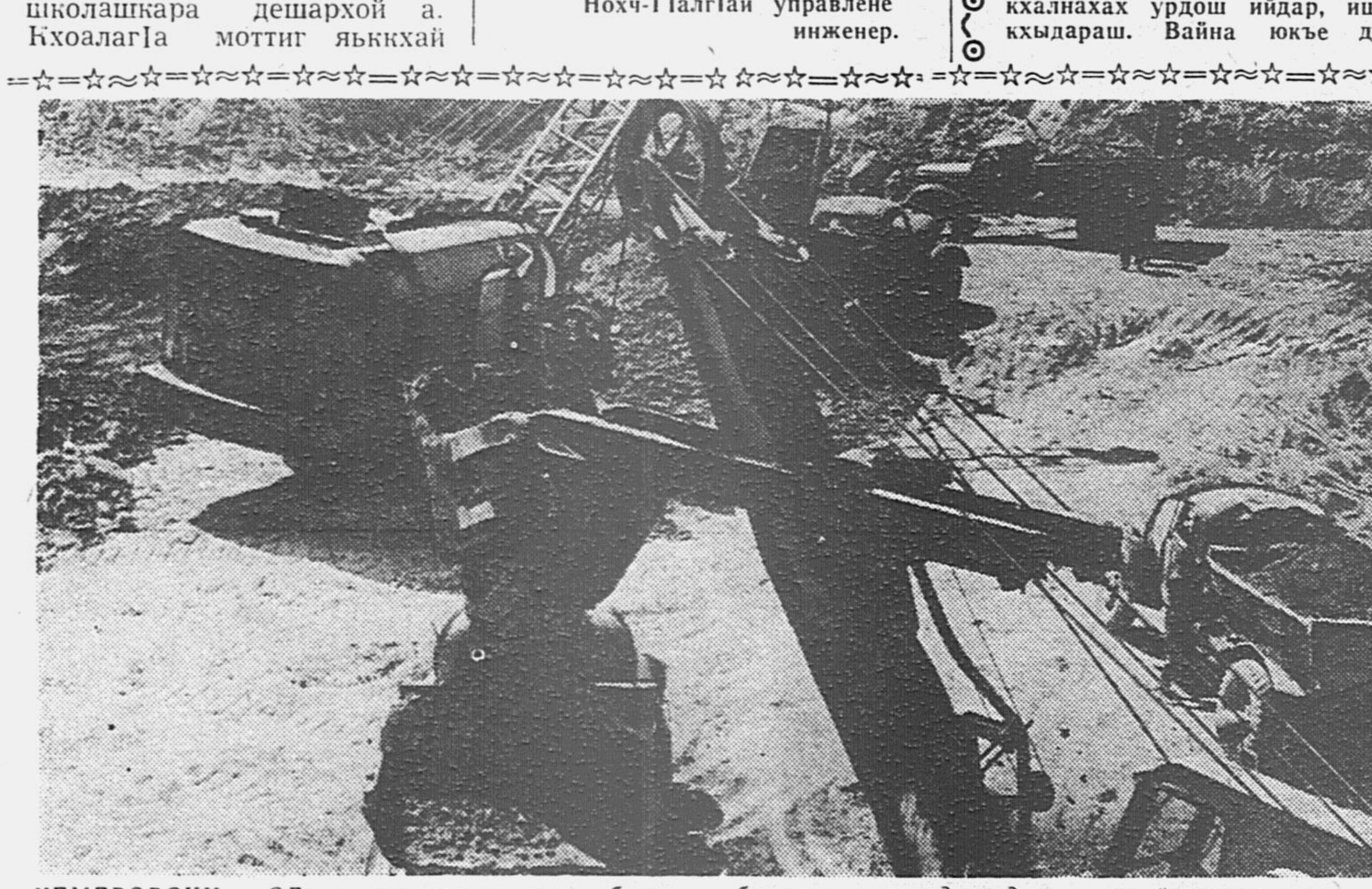
Чакхбаьннаб металлолом гулъяра бола укх шера бIаьстан месячник. Дика къахьийгад республикерча дешархоша из лоархIамера болх беш. Мартеновски пишкашта лаьрхIа 2096 тонн металлолом гулъяьй духхьала цу месячниках. Цунах хьае йиш я «С-80» яха бIаь трактор, бIаь комбайн, кхы дуккха а юрта боахама машинаш.

Месячниках металлолом гулъяра республике хьалхара моттиг яьккхай Грозненски района школашкарча дешархоша: заданех 98 тонн гулъе езача цар гулъяьй 165 тонн. Царел дукха тIехьабисабац республике шоллагIа моттиг яьккха Сунженски района школашкара дешархой а. КхоалагIа моттиг яьккхай Наурски районерча дешархоша. Школай кулгалхоша, комсомольски организацеша, цу районашкарча берригача дешархоша дика кхетадаьд шоаштa хьалхашка латта декхараш.

Цхьабакъда, республике дукха я металлолом гулъяра план кхоачаш ца еш йола районаш а. Царех я Старопромысловски, Октябрьски, МагIалбика, иштта кхыйола районаш.

ДIахо йодача хана цар кхетаде деза металлолом гулъелга бехктокхамера гIулакх долга, цхьанна а тайпара из ледара дита йиш йоацилга.

П. НОВОКРЕЩЕНОВ,
Росглаввтормета Нохч-ГIалгIай управлене инженер.

КЕМЕРОВСКИ ОБЛАСТЬ. Кузбасса энергетически системана тIакхетаргья цхьаькха цхьа электростанци. 1963 шера болх бе йолалургья Беловски ГРЭС. Эггара хьалхарча низ болча турбинана лаьрхIа жестки каркас еш боахк монтажникаш. Боккха Iам хьабе йиш хулийтаргья цига хьалъеча сунто. Iам чура хий эшшача боараме лоаттадар духьа хьалъеш йолча хий дIахецача шлюзе тIехьара балхаш даь доалаш латт. ГРЭС-а шоллагIча очереда керттера корпус хьалъяра котлован йоаккхаш латт.

СУРТА ТIА: шоллагIча очереда керттерча корпуса котлован йоаккхаш латт.

В. Войтенко сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЫНА ДУХЬАЛ—КЪОВСАМ

Нохч-ГIалгIайчен интеллигенце дукха ха йоаццаш газеташ тIа яздаь «Ды—халкъа опиум» яха письмо республике чIоагIа дувцаш а, хIаьта массане къоабалдеш а да. ТIехь-тIехьагIа дукхагIа письмош ух тхога цу хьакъехьа. ХIанз вай мехка коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха Программа кхоачашъеш чуийнна къахьегаш советски халкъ доаллача хана, дына гIулакхаша еш йола новкъарленаш ювцаш язду Нохч-ГIалгIайчен интеллигенце. Цудухьа цIенхаштта къовсам лоаттабе беза дына гIулакхашца. Тахан оаха кепа тох царех цхьадола письмош.

Дына гIулакхаш дута ха хьакхаьчай

Нохч-ГIалгIайчен интеллигенце группа «Грозненский рабочий» яхача газета тIа араяьккха «Ды — халкъа опиум» яха статья йийшача дукха хIама дагадехар сона. Дукхача масалашца бакъ а деш, автораша къоаггадаь дика хьахьокх дына гIулакхех доккха зе доалаш хилар.

Турпалерча къахьегамца чуийнна шоашта сийрда, гIоза вахар хьалдеш советски нах боахкача хана къаьстта а новкъа да дIаяхача замах юхедиса, хIанз а цхьацца-болча тIехьабисача наха леладу дына гIулакхаш. Вай коммунизмага хьоча наькъа духьаленаш ю цар. Дыно хьаллоаттадеш да къахьегамхой кхетам юхабетташ, цар унахцIенонна зулам доалаш, боахамашта зе деш, къаьстта а кхалнаьха бокъонаш телхаеш дола гIулакхаш: мурдий тоабаша леладу зераташ, мархаш, дукха истий кхувлилга, низагIа маьре ухийтилга, иштта дуккха кхыдараш а.

Цу дерригача хIамай уйла яьчул тIехьагIа аз соцадаьр ер да: дына гIулакхаш цIендаь дIакховса деза ха хьакхаьчай! Из дара тIахьех аз вай республикера берригa къахьегамхой.

Б. ДЖАНГУЛЬБАЕВ,
Шелковской район, кирпишкий завода болхло.

Дыно новкъарле ю...

Боккхача теркамца йийшай аз дукха ха йоаццаш «Грозненский рабочий» яхача газета тIа хинна нохч-гIалгIай интеллигенце группо язъяь «Ды — халкъа опиум» яха статья.

Боккъалдар аьлча дыно я а ю къахьегамхошта сийрда вахар кхолла новкъарле. Аз йиъ класс яьккхачул тIехьагIа дIахо деша ца а йохийташ йитар со. Цул тIехьагIа ши шу даьлча, Казахстанера тхоаш цIадаьхкачул тIехьагIа Шаьларча № 2 йолча 8 шерарча школе деша яхар со, даьшца дийца а дийца.

Цул тIехьагIа диъ шу даьннад, хувцаденнад са даьи-наьнеи догуйла. ЧIоагIа дага доалл царна аз ца дешаш дIадахийта 2 шу. Тха школерча хьехархоша Езиев-гIареи, Смирноваси, Мараковаси, иштта кхыбарашеи боккха кхетама болх бир са даьй дог-уйла хувцаш.

Дынцеи шариIатацеи дувзаденна да дукха истий кхувлар, кхалнахах урдош ийдар, иштта кхыдараш. Вайна юкъе дукха нийслу дынах дувзаденна харцахьара гIулакхаш леладеш моттигаш.

Цу харцахьарча гIулакхашта духьал лоаттабеча къовсаме керттера моттиг дIалаца еза общественносто, къаьстта юрташкарча интеллигенце. Вахарцара масалаш а кхувлаш дIадувца деза дынах доахка сакхаташ, цо къахьегамхошта деш дола зе.

ДукхагIа йоакхо е еза кхалнах общественни вахара юкъеозара, ерригача йиIигашка дешийтара.

С. ПАЙХАЕВА,
КПСС Шалински райкома парткабинета библиотекарь.

ДЫ ДЕШАРА МОАСТАГIА БА

Во а дика а дукха бIаргадайна саг ва со. 65 шу даьннад са. Дешарах а кхеваь, гIоза вахар а денна, вайнаьха бераштa дешар хьеха хьехархо а ваь, дукккхача эзарнешта санна сона а сийрда никъ хьабийлар дуне мел латт адамий дегашкахь вахаргвола Владимир Ильич керте а волаш даьннача Советски Iаьдало.

Халкъа бераштa дешар хьехаш дукккхача хана денз аз баь болх бахьан долаш персональни пенси а хьожадаь, тахан воккха хиннача дийнахьа визза Iалашваьв со Советски Iаьдало.

«Грозненский рабочий» яхача газета тIа республика интеллигенце группо арадаьккха «Ды — халкъа опиум» яха гуччахьара письмо дийшача аз сай декхар лаьрхIар цу письмо тIа дувцараш дизза хьаллоацилга.

Дынах доахка зуламаш чот йоацаш дукха да, цхьабакъда сона къаьстта белгалдаккха лов: ды дешара моастагIа ба. Болче, адамий ираза моастагIа ба из.

К. ДАУДОВ,
пенсионер, Шелковской районера Гребенская яха юрт.

ПАЙДА БАРГБАЦ ДЫНАХ

Шийи ханнахьа кепа теха а боккха пайда луш а я дукха ха йоаццаш «Грозненский рабочий» яхача газета тIа хинна «Ды—халкъа опиум» яха статья. Нохчаштеи гIалгIаштеи юкъе хIанз а ба дынахи шариIатахи тешаш, нийса аьлча, цар боадон кIалхара баланза бола нах.

Ховш да дынах къахьегача наха цIаккха пайда баьнна ца хилар. БIаьхийча наха из дагалаьцаб къе нах боацабе, къахьегарий чотах дуне даар духьа.

ХIанз вай мехка коммунизм хьалъеча хана чIоагIа зене ба дыи шариIати. Цудухьа лоаттабе беза дынца а цунца дувзаденна мел долча харцахьарча гIулакхашца а лира къовсам.

С. ТАРАМОВ,
Ачхой-Мартана районерча «Лермонтовский» совхоза шофер.

ВАХАРЦА АЙХХА БУВЗАМ БОЛАШ

Вай партеи халкъеи вахар чухь керда этап я КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш.

Кхыдолча боахамашка а санна, тха опорно-хьокхама боахаме бокъонца долаш долча хьалашка сихха кхоачашде дезача керттерча дешаех цаI да къахьегам дика вIаштIехьбоаккхилга, партийни терко дукхагIа тIагIоргйолча а лоархIамегIарча балха участкашка тIахьожам лоаттабергболча а тайпара низаш дIаоттаделга.

КПСС Программана, парте XXII-ча съездеи КПСС ЦК мартовски Пленумеи решенешта еш йола кIоарга пропаганда, шерра йоаржаяь идеологически балха еррига формаш организаторски балхаца, коммунисташи парте боацараши юрта боахам айбар духьа лоаттабеча хьинарерча къовсама юкъеозарца ювза хар моттигерча партийни организацей доккха а лоархIамера а гIулакх да.

Цудухьа хIанз, бIаьстан юкъе кхашка балхаш деча деношка — культураш дIаювча, йол хьокхача, дIайийнача хIамашта гIулакх деча хана, звеношка, бригадашка, фермашка, отделенешка беча массово-политически организаторскии балха къаьстта чIоагIа уйла тIайохийт тха совхоза партбюрос.

БIаь гаргга агитатор, лектор, докладчик ва денна механизатораштa, кхашка а хьайбай боахаме а къахьегача болхлошта юкъе болх беш. Шо-шоашта балха участкаш дIа а енна дIа оттабаьб уж балхе.

Доккха декхар дар хьажкIаш дIаювча хана механизатораша кхоачашде дезаш хиннар — 2550 гектар квадратно-гнездови хьисапе дIаювлга. Опорно-хьокхама боахама партбюроси специалисташеи 10 дийнахьа семинар йир механизированни звеной звеноводашца, бригадиращца. Цига докладаш йир хьажкIаш лелаяра толашагIа дола гIулакхаш дувцаш, квадраташ мишта нийсъе еза, сеялка мишта вIаштIехьъяккха еза хойташ. Уж тайпа докладаш яьй отделене агронома нов. А. Андрианова, керттерча агронома нов. Полякова, механика нов. Рассказова.

БIаьстан юхье кхашка деш дола балхаш дIадоладалалехьа агитаторащца кустови семинараш йир партбюрос (хIара отделене), дикагIча ханашка сихагIа бIаьстан юхьера кхашкарча балхех лоархIадергдолаш массово-политически болх дикагIа фу даь вIаштIехьбоаккхаргбархьогI яхаш декхар а долаш. Цу семинарашка къамаьлаш даьча тракторни бригада бригадира коммуниста нов. В. И. Жалкина, тракториста коммуниста нов. А. И. Неткачева, кхычар дувцар, беседаш еча хана шоаш КПСС XXII-ча съезда материалаши мартовски Пленума решенеши совхоза коллектива, бригада, звеной декхаращца айхха ювзаш хилар.

ХIанз, кхашкара балхаш чIогIа сихденнача хана — уьша езаш йол, ларга дезаш жа, дIайийнача хIамашта де дезаш гIулакх, кхачаш латта дика хьийкъа ялаташ чуэцача хана кхы а дукхагIа бехктокхамегIа да агитатораштa хьалхашка оттадаь декхараш — йол арIгIаш даь яккхара, хьажкIаш оасарах хIама юкъе доацаш цIенъяра, ялаташ сихагIа чуэцара бригадай коллективаш оарцагIйоахилга.

Де а доагIаш механизаторашта юкъе сий деш ва тракторно полеводчески бригада учетчик Ляхов Иван Васильевич. Шийи беседашка цо дувц парте XXII-ча съездеи КПСС ЦК мартовски Пленумеи решенешта мехкарча къахьегамхоша гIулакхашца жоп луш хиларах, доазол дехьарча гIулакхех, тракторни бригадера гIулакхаш мишта лел а коллектива декхарех а. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац коммунистически къахьегама бригада яха цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш коллектив а йолаш йола из бригада совхозе хьалха латтачарех лоархIаш хилар. Дега тоамбар хул хьажкIий кхаш бIаргадайча: квадраташ нийса я, тIаьнна хьажкIаш гIа санна сийна а хенаш сома долаш а я, оасарах хIама дац цхьаннахьа а.

ХьажкIий кхашта юххе юкъара доахан диза хургдолаш Iа даккха моттиг кийчъеш ба механизатораш. 406 гектара тIара пайда дийна рожьи 196 гектара тIара люцернеи хьекха а баьнна, царех хIанз а тохкораши холаши деш ба уж. Доакъараш кийчдеча яхье а баьнна чIоаггIа къахьегаш ба холаш дераш, стогометателий машинисташ, волокушаш тIа болх бу механизатораш. Шоай балха нормаш тIехкхоачашъю укхаза болх беш мел волчо — СШР-05 яхача стогометатела тIа болх беча Крымов Василе, холаш деча Кремнев Ивана, Четвертов Василе, Медведев Ивана, волокушаш тIа болх беча механизатораша.

Йол лоаттаеча а доахана Iа доаккхаргдолча а моттигашка 400 тонн дикача аьла тIаэзай коммунист нов. Поплутин управляющи волча № 3 йолча отделене коллективо. БIаьстан юхье деча балхашка лелаеча социалистически яхье хьалхара моттиг лаьцай цу коллективо. Карара кара тела совхоза ЦIе байракх еннай цунна партбюрос, хIаьта цо из чIоагIа а лелаю.

Цу отделене партийни группо лаьрхIад доакъар кийчдеш воскресник де. Комсомольцашцеи парте боацачеи агитаторашца цхьана поселке бахача наха юкъе хьехама болх баьб, ханнахьа доакъараш кийчдара хьайбай продуктивность лакхъяр а чIоаггIа лоархIаме долга царна дIа а хойташ. Из дика кхета а даь, холаш де 90 саг араваьлар. Цу тайппара, делкъа ха а хилалехьа вIашкатеха яьлар 100 тонн май бетта яьккхача дикагIа йолча аьла.

Коллектива юкъе хьехама болх баь ца Iеш, агитаторашa арайоах боевой листокаш, кхоачамбоацараш гучадоах, совхозе арадувлача пенгазеташка дакъа лоац, кхашка тIехьа бийсаш йоахаш бола болхлой мишта бах, цар буа кхача миштаб, царна телаш бола болх а мах а мел ба хьеж.

Масала, отделене агитатор нов. Забейворотин Андрей доакъараш кийчдара гIулакх чIоагIа лоархIаме хилара хьакъехьа беседа еш волча хана болхлошкара гучадаьлар цунна холаш дара а доакъар тIаозара а оттаяьча нормашта уж раьза ца хилар. Цул тIехьагIа из дош партбюрогеи дирекцегеи кхаьчар. ТIаккха плановика И. А. Панасенкоси балха нормашкеи алапешкеи хьожаш йолча инженера М. Ф. Саблинаси тохкамбича балха нормаш а къахьегамах тела мах а хувцабелар, царех хилар къахьегама овсарле лакхъеш а болхлой материальни безам тIабохийташ а йола стимул.

Уж тайпа дешаш агитатора хьаштдолаш а уж цо къестадеш а йола моттигаш кIезига яц.

КПСС ЦК Пленума решенеш кхоачаш а еш кердача тайпара болх эрга а боахаш, боахама деш дола партийни кулгал тоа а деш, совхоза парторганизацеи цун агитколлективои сийленца кхоачашъергья ялат, дулх, шура, тха, фуаш, кхыйола продукташ яхара йола 1962 шера заданеш.

А. ФЕДОРОВ,
Терски опорно-хьокхама боахама партбюро секретарь.

ДикагIйолча цехе

Доккхий толамаш даьхад укх шера пхе бетта «Красный молот» завода кузнечно-прессови цеха коллективо. Май бетта план ханал кIира хьалха кхоачаш а яь, планал совгIа дукха продукци арахийцай цо.

Къаьстта дика къахьийгад Фучаджи Петра, Чернозубов Николая, Шавлов Александра кулгалдеча кузнечни бригада болхлоша. Шоай нормаш кхоачашъяь а ца Iеш, дуккха тIехкхоачашйора цар. Цар дика кхетаду тахан хьадича кхоана дукхагIа хургдолга.

ДукхагIа йолча хана цу цехе бIаргаго йиш я пенсионер Фучаджи Петр. Балха шийи йоккха говзал къоначa болхлошта дIайовзийт цо. ХIанз кузнечни болх Iомабу цо къоначa болхлочоа нов. Гнилицкена. Болх дика вIаштIехьбаьккха хиларах мехкдаьтта аппаратурана эша люка корпусаш нормах 11 арахеца езача ткъаьнега кхаччалца арахец цеха болхлоша.

Москвичаша дIадоладаь гIулакх къоабал а деш, хьаллоац кузнечно-прессови цеха коллективо. Технически прогресс дIахо а дегIайоалаяра шийна де мел могар дергда цу коллективо.

Е. СВЕНТИЦКИЙ,
инженер-нормировщик.

ХЬИНАР СОВДАККХА, ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШ!

ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ЙОХКАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ

Республикерча дуккхача колхозашеи совхозашеи тIагIертта кхоачашду хьайбай продукташ дукхагIа яхара шоаш тIанийца декхараш. Дика да тIеххьарча хана дулх кийчделга сихха лакхдалар. ДУХХЬАЛ МАЯ ТIЕХЬАРЧА ИТТ ДИЙНАХЬА, ДИЙНА ДОЛЛАШЕХЬ А ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ДЕХКАЧА ХЬАЙБАЙ ДОЗАЛ 1400 ТОНН Я. ИЗ СОАХКА ЦУ ХАНАРЧА ИТТ ДИЙНАХЬА ДЕХКАЧУЛ ШОЗЗА ДУКХАГIА ДА.

Паччахьалкхенга хьайбаш дохкара ах шера план ханал хьалха кхоачашъяьй Надтеречнии Курчалойн районий боахамаша. Дулх дохкилга дика вIашагIделла чакхдоаккх Сунженски, Первомайски, Ножай-Юрта районий а кхыча районий а боахамаша. Цхьабакъда, иштта дика лелац гIулакхаш массанахьа а. Грозненски районе духхьал 39 процент мара кхоачашъяьяц ах шера дулх дохкара план, хIаьта Урус-Мартана районе — 46 процент. Цу районашка дулх дохкилга соахкарчул а лохденнад.

Грозненски управлене дерригa боахамаш хьаийцача, ах шера план духхьал 45 процент мара кхоачашъяьяц. Из цIенхаштта тIехьабисар да.

ДУККХАЧА БОАХАМАШКА ВО ВIАШАГIДЕЛЛАД ХЬАКХАРЧ ЧУОТТАЯЬ ТОАЕЛГА, ХЬАЙБАШ ДОРСТАДЕЛГА, ВО ЛЕЛ ХЬАЙБАШ ЛОРАДАРЕИ УЖ ДЕБАДАРЕИ ГIУЛАКХ —ТIЕХЬАДИСАРА КЕРТТЕРА БАХЬАН ИЗ ДА.

ТIеххьарча хана лакхденнад шура эцилга. Сунженскии Наурскии производственни управленей боахамаш хьалха латт. ДIадахача шераца нийсдича шура йохкилга дикка лакхденнад цу зонашка.

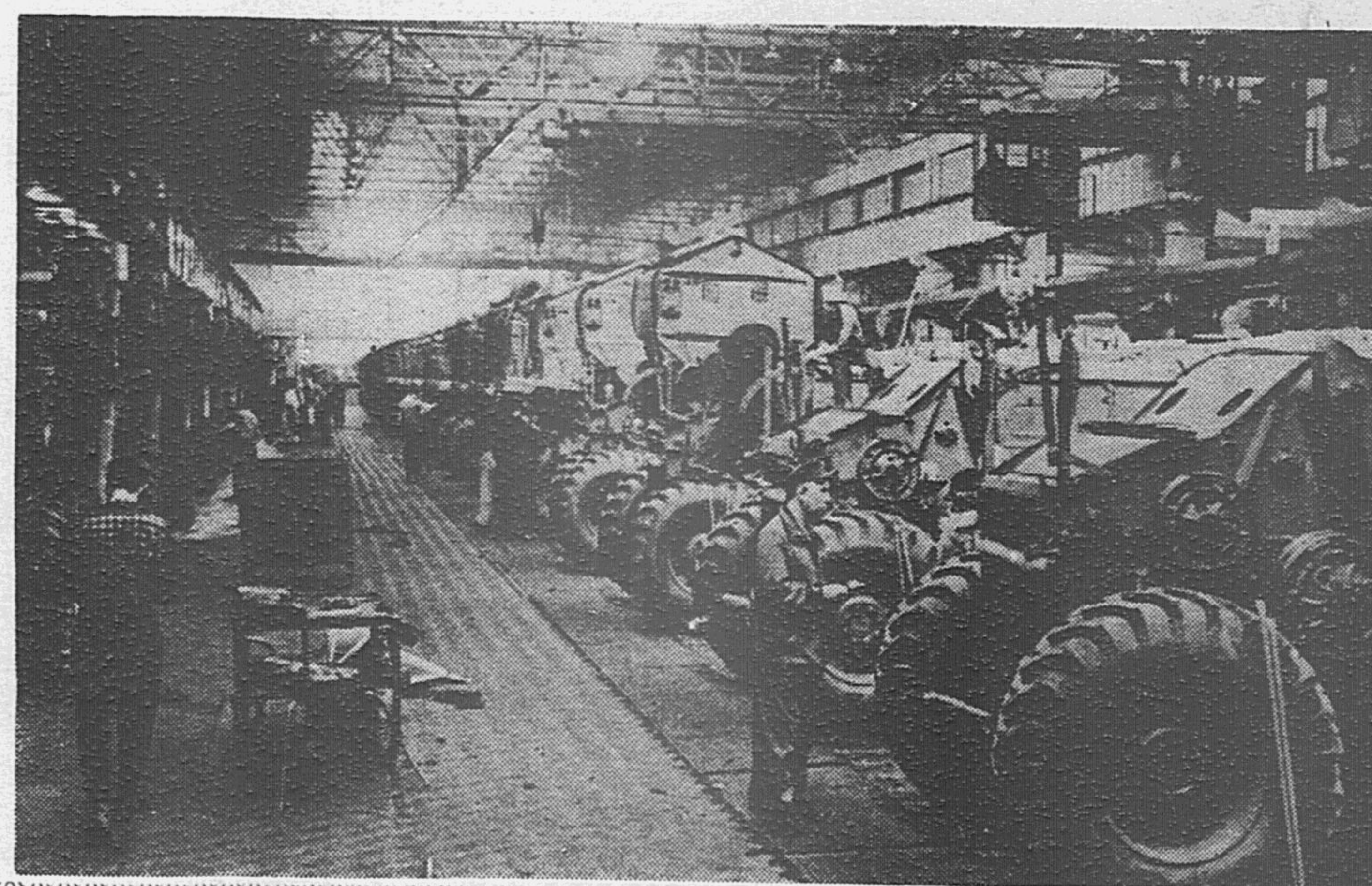
Цхьабакъда, Грозненски управлене шура эцилга хьалха санна во лел.

Дуккхача районашка иштта во лел бахача наьха къаьст-къаьстача боахамашкара шура эцилга а. Масала, Сунженски районе ах шера йола шура эцара план 4 процент мара кхоачашъяьяц, Наурски районе — 25 процент, Гудермесски — 48 процент.

1-ча ИЮНЕ ДЕНЗ ДИККА ЛАКХДАЬД ДУЛХИ ХЬАЙБАЙ ДАЬТТЕИ ХЬАЭЦАРА МАЬХАШ. ЦУ ДОККХАЧА НОВКЪОСТАЛАХ ПАЙДА А ЭЦАШ ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШ ДЕКХАРИЙЛА БА, ГАРГГАРЧА ХАНА ДУЛХИ КХЫЙОЛА ПРОДУКТАШИ ЙОАХИЛГА СИХХА ЛАКХДЕ, УЖ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ЙОХКАРА ПЛАН ДУВЦИЛГА ЙОАЦЦАШ КХОАЧАШЪЕЛГА IАЛАШДЕ.

1-ча ИЮНЕ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ХЬАЙБАИ ПРОДУКТАШ ЙОХКАРА АХ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ ЙОЛА СВОДКА (ЦЕНТНЕРАШ).

Производственни управленеши цар районаши	дулх	шура	фуаш	тха
НАУРСКИ	91	73	77	34
Надтеречни	197	72	134	43
Шелковской	67	-81	79	26
Наурски	67	66	67	49
СУНЖЕНСКИ	65	75	88	13
Первомайски	76	78	67	53
Сунженски	68	73	93	10
г. МагIалбик	60	78	59	12
Наьсарен	56	86	98	43
ГУДЕРМЕССКИ	61	63	54	58
Курчалой	103	70	72	88
Ножай-Юрта	71	52	102	46
Ведана	61	42	104	21
Гудермесски	52	68	47	92
Шаьла	51	64	35	41
ГРОЗНЕНСКИ	45	61	66	26
Ачхой-Мартана	72	67	84	15
Советски	63	55	130	52
Урус-Мартана	46	50	56	50
Грозненски	39	64	63	25
г. Грозный	77	52	—	—

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ — ЮРТА БОАХАМА

РОСТОВ-НА-ДОНУ. КПСС ЦК мартовски Пленум йолаялале хьалххагIа «Ростсельмаш» яхача завода болхлоша йоккха котало яьккхар—«СК-4» яхача комбайнай хьалхара парти ханал дикка хьалхагIа арахийцар. ХIанз керттерча конвейерера денна арайоал 270 машин. Лакха балха овсарле йола 60 эзар гаргга комбайн кийчъергья укх шера ростсельмашевцаша юрта боахама.

Сурта тIа: «Ростсельмаш» яхача завода керттерча конвейере вIашагIйохкаш латт «СК-4» яха комбайнаш.

В. Турбина сурт.

ТАСС фотохроника.

ЖА ЛЕЛАДЕРИЙ КОТАЛО

Дуккхача шерашка эсала лийннад Фрунзе цIерахча колхозе жа леладара гIулакх. Соахка КПСС XXII съезда шоаш накъа болхача деношка жа леладераша аьннадар: «ТIехьадисар дIадаккха деза, гIулакхаца кхоачашбе беза парте тIахьехам!»

Эггара хьалха жа леладераша шортта доакъар Iалашдир, лерттIа гIулакх а деш жа Iангара даьхар. Дика чакхъяьккхар жа дахкара кампани.

Дикача кхоачамца чакхдаьккхар жа ларгар а. Планах 173,2 центнер даккха дезача 197,3 центнер тха даьккхад жа леладераша, хIара устагIана тIера нормах 3,6 килограмм долча 4,1 килограмм дошо хьоаса бола тха а доаккхаш.

Говзача жа леладархочо нов. Валобуева кулгал деча бригадо нормах 3,2 килограмм йолча 4,2 килограмм тха лергад хIара устагIана тIера.

Къаьстта дикагIа къахьийгад юкъерча боарамах лаьрхIача хIара устагIана тIера 5 килограмм тха даьккхача П. Гриценко бригадо.

Белгалбаьнна болх беш хилар хIара денна 40—45 килограмм тха доаккхаш хинна колхозхой Н. Мартыненко, С. Изенгалиева, иштта кхыбараш.

П. СЕХИН,
Шелковской района Каргалинская яха станица.

ПАЙДАНЕ БРОШЮРА

Iалаьмате боккха пайда луш йола культура — хо кхеяра мел эша хьалаш да вай республика лоаман районашка.

Из лелаяра а кхеяра а гIулакх чIоагIа доашхаш дувц шеязъяьча брошюра тIа цIи хезача агронома А. О. Шумилина. 1958-ча шера паччахьалкхено хо тоннах луш бола мах 700 сомага кхоачаш лакхбарах цхьан гектара тIа кхеяьча хох 1200 сом эца йиш я. ХIаьта цун чIегIех галеш, тускараш дича кхы а 3—4 бIаь сом хургда.

Цул совгIа оаха лаьтташ кIезига а долаш дуккха нах бахача лоаман районашкарча къахьегамхошта шортта бе болх хургба. Из дукха хала боаца болх бе йиш я кхалнаха, къоаноша, кхувшдоагIача бераша.

Хох боккха пайда баларал совгIа брошюра тIа дувц из мишта дIае, лелае, кхее еза, цунна мишта къахьега деза.

Ш. ДАЦАЕВ.

Иштта карагIдоал толамаш даха

Дахача шера оахош ялаташ чуэццашехь а кийчо е доладелар тхо укх шера хургболча хьувкъама. Тха района цхьайолча юртбоахама артелашка кIезига шийла денош хьатIаотташехь а трактораш ремонта дIаоттайир.

Дика мастерскеш я тха, мел эша кхоачам а болаш. Цар чу болх беш говза механизатораш ба. Ший ха хьакхаччалца ца а гоаеш, моллагIа еха машин ремонте йохийт оаха, ца ехараша болх бу. Иштта тоаю оаха трактораш бIарччача шера. Юкъера лаьрхIача цхьа-ши трактор мара хилац ремонте латташ. Цу тайппара тоаю тIехьаювза техника а. Цу гIулакхо боккха пайда лу колхоза. ДIауйлаел, 37 трактор оаха цхьатарра ремонта Iоттайича, мел кхоачам эш тхона? Опыто хьахьокх дIаьхача шерра трактораштa къаьст-къаьста ремонт йича, техникагара дуккха дукхагIа пайда эцилга.

ДIайха денош хьатIаотташехь а тха мел йола трактораш, макхаш, культивтораш кхашка яр. Лоаццача хана фу дIаде мара ца дезаш кийчдаь Iодехкар тайп-тайпарча удобренешца хьаьндаь лаьтташ.

14-ча апреле хьажкIий фу дIаде доладелар тхо. Эррига техника из болх беш яр. ХьажкIаш дIаювча дикагIа къахьийгад аьнна къоаставе саг вац тха колхозе. Цхьанне санна дика бора цар массане а болх. Нагахьа механизатор висацар ший дийнахьара задани 1,5—2-зза кхоачаш ца еш. ХIаьта къаьстта дош ала доагIа цхьаболча механизаторех.

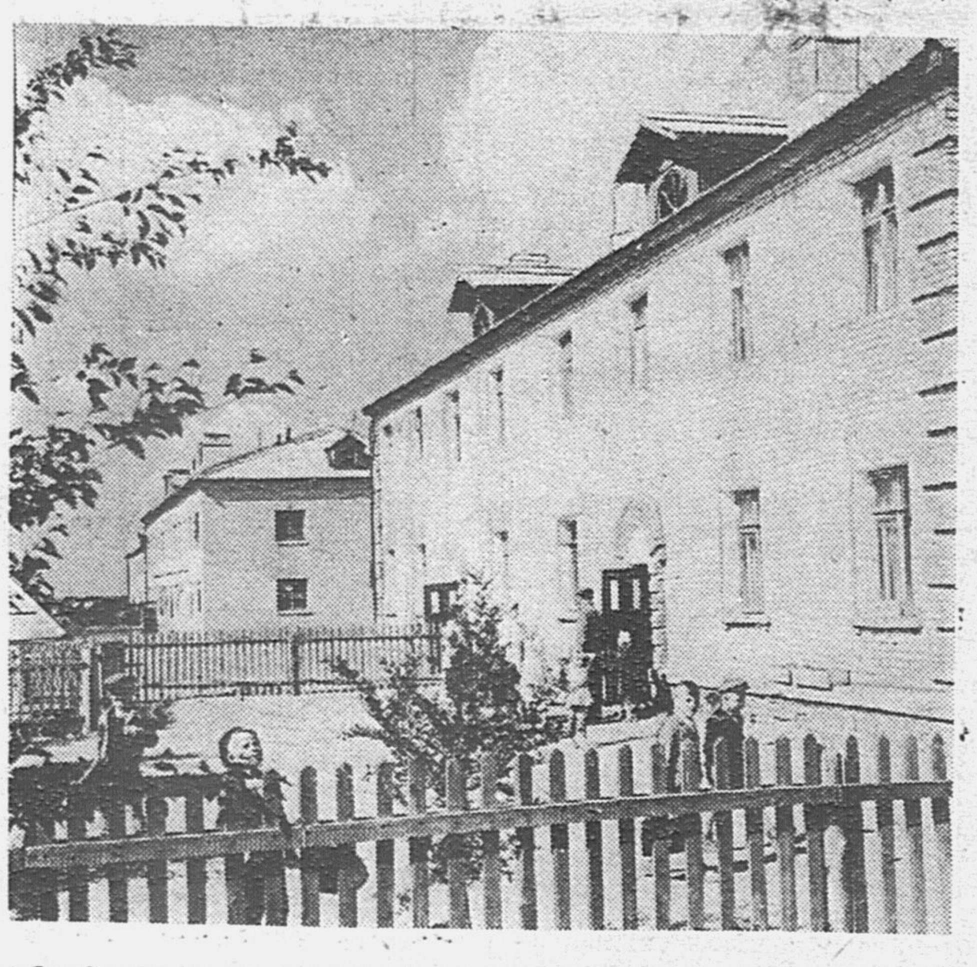
Шмичко Николай. Ше къахьега волавелча денз трактора тIа болх беш ва из. Дика йовз цунна трактор, дика довз кхашкара балхаш. Укх шера КПСС ЦК Пленума решенеша дог гIоз а даьккха кхы а ший балха овсарле лакхъе лаьрхIад Николая. Массарел а хьалха квадратно - гнездови хьисапе хьажкIаш дIайийна ваьлар из ший 250 гектар участка тIа. ХIанз чуийнна культиватор токхаеш воалл из ший кхай тIа. Дийнахьара заданеш хьалха санна тIеххкоачашъю. Дика нийсъеннай квадраташ, хоза хьалтIайоагIа хьажкIаш. Оасарах цIена да кха. ХIара гектара тIара 65 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэцаргья аьнна денна дош цо кхоачашдергхиларах теш тхо. Иштта дика балхаш деш ба механизированни звеной кулгалхой Заикин Иван, Еремеев Василий, Заикин Николай, кхыбараш.

Укх шера планах тха дIае езараш 2598 гектар хьажкIаш яр. Оаха кIезига тIеххкоачашйир из задани 58 гектар сов а ювш. Сона хет тха колхозо укх шера районера хьалхара моттиг дIалоацаргья, аьнна. Цу гIулакха белгалонаш хIанззехьа а гуш я.

Дика Iунал ду оаха тхоай кердача «хьаьша» шекара свеклана. 80 гектар лаьттан тIа дIайийнай оаха из. Дика хьалтIаяьннай, оасарах цIена я. Иштта дика хьувкъаш йоагIа кхыйола юртбоахама культураш а.

ХIанз тха керттера болх кхаш оасарах цIендар ба. Из болх махулла дукхагIа техниках пайда а эцаш дIахьу оаха.

Г. РЕЗНИКОВ,
«Кавказ» яхача колхоза керттера агроном.

Волгоградски область. Городерчар хьисапе дуккха квартираш йола цIенош хьалде доладаьд «Волго-Дон», «Советская Россия», «Зеленовский» яхача совхозашка а областерча кхыча боахамашка а.

Квартирашка — электричество, радио, газ, водопровод, ваннаш, центральни отоплени. Кастта дуккха дезал чуховшаргба кердача цIеношка.

Сурта тIа: «Советская Россия» яхача совхоза поселкера керда цIенош.

С. Курунина сурт.

ТАСС фотохроника.

ДОГ ЛАЗАРГА ХЬЕЖЖА БУ БОЛХ

Махулла сихагIа КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъяра оарцагIбаьнна ба Шаьла районера хьайбаш леладераш. Цу гIулакха дика толамаш даьхад «Шалинский» совхоза цхьоалагIча отделенерча нов. Хамидов керте латтача шурий-товарни ферма коллективо. Шоай дерригача доахах хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 2000 килограммал кIезигагIа йоацаш шура яккха лаьрхIадар цу отделенерча хьайбаш леладераша. ДIабахача пхе бетта хIара Iаттагара цар яьккхай 847 килограмм е соахка цу хана яьккхачул 162,9 килограмм дукхагIа.

Иштта дика къахьега вIаштIехьдаьннад коллектива беррига дояркаш, бежа Iуй барт-цхьоагIо йолаш хиларах, дикагIбарий опыт балха юкъекхахьарах, тIехьабусараштa новкъостал дарах. Доярксашта юкъе хьалха латт Гапаева Умидат, Тентаева Жовзан, иштта кхыбараш. Царгара хьокхамаш ийду вокх дояркаша.

Дика леладу фермера доахан. Зоотехнически Iилма яххача тайпара гIулакх ду царна: хан-ханнахьа хий меладу, эшшаш дола доакъар дехк, дикагIйолча даьгIенашка доажаду. Нагахьа моттиг хиннаяц фермера бежан Iахара диса. Цу гIулакха чIоагIа терко ю ферма кулгалхоша, хIана аьлча цар дика кхетаду цунга хьежжа мара доахангара йоаккха шура тIакхетаргйоацилга.

Ишта лелац болх кхыча фермашка. Бакъдар аьлча, еррига совхоз хьаийцача юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара соахкарчул 13 килограмм дукхагIа шура яьккхай укх шера.

Цхьабакъда, из кхоачамболаш дац тIаийца декхараш меттел, хетаргахьа, план кхоачашъеча а, хIана аьлча дукха я совхозе шура соахкарчул а кIезигьяь фермаш.

Укх шера хьалхарча пхе бетта хIара Iаттагара соахкарчул 116,5 килограмм кIезигагIа яьккхай шура совхозе йоккхагIа лоархIаш йолча шоллагIча отделене. Иштта кIезигьяьй шура № 5, 6 йолча отделенешка а.

Ала йиш яц цу отделенешкарча хьайбаш леладераша во къахьег, аьнна. Цудухьа шура кIезигьяра керттера бахьан лархIа деза совхоза кулгалхоша хьайбай боахама юкъера кхоачамбоацараш дIадахара хьайбаш леладераш оарцагIа ца боахилга, йолаш йола торонаш гуча ца йоахилга, царех пайда ца эцилга.

Цудухьа йисай совхоз паччахьалкхенга шура йохкара план кхоачаш ца еш а. Укх шера хьалхарча ах шера паччахьалкхенга планах 11 эзар центнер шура йохка езаш яр совхоз. ХIаьта пхе бетта ехкар 7372 центнер мара яц. Цу цифраша хьахьокх ах шера план совхозо кхоачашъерг ца хилар.

Совхоза центральни усадьбана гаьна яц шоллагIча отделене шурий-товарни ферма. ДукхагIа йолча хана цига ший кабинете вагIаш хул совхоза керттера зоотехник нов. Парменов а. Цхьабакъда, хьайбай боахам тоабара цо деш хайра хIама-м дац. Хьайбаш дажаргдола даьгIенаш е план а оттаяь планах, е кхыча тайпара хьакъоастаяра, хьайбашта моша доакъар хьатIаозара, дикагIбарий опыт йоаржаяра, эггара хьалха уйла е езаш ва совхоза керттера зоотехник. ХIаьта оаха практически новкъостал далцца уж балхаш чакхдахара хIама а ца деш ваьгIав из.

Кхы а вогIа лел хьайбай боахам тоабара гIулакх «Джалка» яхача совхозе. Укх хьалхарча ах шера паччахьалкхенга планах йохка езача 10350 центнерах цу совхозо пхе бетта ехкар 6 эзар совгIа центнер мара яц. Цул совгIа укх шера хьалхарча пхе бетта хIара Iаттагара яьккха шура соахка цу хана яьккха хинначул 62 килограмм кIезигагIа я. Цун керттера бахьан да совхоза кулгалхоша хьайбашта кхоачам хиллал доакъар Iалашдаь ца хилар. Эрий тIаьнна а дIайийна а баьцаш йола даьгIенаш яц совхоза. ХIаьта чуоттадаь кхоабаш а дац доахан. Цудухьа вIаштIехьдалац доахангара дукхагIа шура яккха.

Доажадарга хьежжа мара доахана шура ца лулга ховргда укх масалах. Шура яккхара тIехьаюсаш яр совхоза кхоалагIа отделени. Цу отделене кулгалхошца цхьана дикагIа йола даьгIенаш лаха а леха, цу тIа доахан доажадара план оттайир оаха. Цу гIулакхо торо хилийтар духхьал массехк ди далалехьа ферме дийнахьи буси йоаккхаш йола шура 800—900 килограмм тIакхетийта.

Доахангара махулла дукхагIа шура яккхара дикагIболча хьайбаш леладерий коллективай опыт шоай шурий-товарни фермай балха юкъеяхьа еза шинна а совхоза кулгалхоша. Цу гIулакха царна низ дIакхоачаш дола новкъостал дергда тха управлене специалисташа.

В. БАСНАКАЕВ,
Гудермесски территориальни производственни Управлене Шаьла районера инструктор-организатор.

Юртбоахама техниках—бизза пайда

КПСС ЦК мартовски Пленумо къаьстта чIоагIа дIадийхар юрта боахамерча къахьегамхошкара техниках бизза пайда эцара гIулакх вIаштIехьдоаккхилга. Ерригача техникага эггара овсарегIа хургболча тайпара хIара боахаме болх байтилга — иштта да территориальни производственни управленешта хьалхашка латта эггара лоархIамегIарчарех цхьа декхар.

Колхозийи совхозийи боахамаш дIахо а дегIадоаладара ерригача торонех дикагIа пайда эца безаш хилар кертах а доаккхаш, Пленуме хаддаш шедаьча къамаьлаца нов. Н. С. Хрущева аьлар:

«Хьадувла, новкъостий, техника кхоачам болаш яц, яхаш, бахьанаш кIезигагIа а доахаш, колхозашкеи совхозашкеи йолаш йолча машинех биззагIа а дикагIа а пайда эцилга дукхагIа дергдолаш дийц вай».

1962-ча шера вай республикерча колхозашеи совхозашеи дIайийнача ерригача культурех 32 процент хьажкIаш я. 121 эзар совгIа гектар хьажкIашта, 20 эзар совгIа гектар гидуаргашта, 14.340 гектар шекара свеклана, 9 эзар гектар коартолаштеи баьца дааранштеи гIулакх де дезаш ба укх шера вай механизатораш.

Уж дерригa балхаш дикагIча ханашка даь даха, ерригa культураш дика хьувкъа а яь, ханнахьа чуийца яхара геттара дика вIаштIехьбаккха беза боахамашка йолаш йолча ерригача тракторий а кхыча юртбоахама машиний а болх.

БIаьстан-кхашкара балхаш дIадоладелча денз дикагIа лел колхозашкеи совхозашкеи тракторашка а кхыча машинашка а овсаре болх байтилга. Оахамаш деча, ялаташ дIадувча, культиваци еча, йоли силоси кийчъеча хана техникага геттара дика болх байтарца белгалбаьнна механизатораш кIезига бац вай республике.

ХIара дийнахьа смена йоагIа кхоккха балха норма кхоачаш а еш, 36 гектара тIа шекара свекла дIаювр Предгорни опытни-хьокхама боахама тракториста Дараев Мусас.

Ялаташ дIадувча балха тIа 1,5—2 норма кхоачаш а еш, белгалбаьнна дика къахьийгар Курчалой района Ленина цIерахча колхоза механизированни звено звеньевойс Гавдаев Iаддала, «Джалка» совхозерча тракториста Юнусов Адама, «Самашкинский» совхозерча тракториста Болбинский Леонида.

Балхаш чIоагIа овсаре ду тракторашa Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза Кагерманов Оалхазара кулгалдеча коммунистически къахьегама бригаде, Сунженски района «Победа» колхозе, Наурски района «Россия» яхача колхозе, иштта кхыча боахамашка. Тракторий балха овсарле лакхъяра дукха къахьег территориальни производственни управленей болхлоша. Балхаш дIадоладеннача юххье денз даиман кхашка а хулаш, хIара агрегатага болх дикагIа байтара йоакхо еш ба инспектораш-организатораши КПСС обкома инструктораши.

Надтеречни районерча совхозашка техника болх во беш хилара бахьанаш гучадаьхар Наурски территориальни производственни управлене специалисташа. Укхаза трактораша цхьан сменах мара болх бацар, ремонт во яр а доал во дар а бахьан долаш трактораш каст-каста болх ца беш сецар. Парте райкома а совхозий юххьанцарча партийни организацей а терко тIаерзайир цу гIулакха. Цул тIехьагIа тоабелар из болх. Наурски управленена чудоагIача дерригача боахамашка торо хилар къахьегама овсарле лакхъе, ханнахьа культураш дIайийна йистеяха, дIахо царна деш дола гIулакх тоаде. Соахка цу юкъагIа баь хинначул 10 процент дукхагIа болх баьб цига укх шерарча пхе бетта хIара тракторо.

Механизированни балхаш вовIаштIехьдахар, ханнахьа заданеш дIа ца кхачийтар, цхьан участкера кхыча участке техника дIаюгача хана зехьа йовш йола ха, доагор, хий, удобренеш, фу хан-ханнахьа ца лоаттадар, кхаьчачул тIехьагIа чуийца ялат а силоса лаьрхIа хьекха доакъар а дIаувза ший ханнахьа транспорт ца хилийтар—керттерча даькъа уж хIамаш да вай боахамашка къахьегама овсарле лакхъяра новкъарленаш ераш.

Балха хьалаш цхьатарра да Грозненски шурийи «Лермонтовскийи» совхозашка. Цхьабакъда, чIоагIа бе-башха да цу шин совхозе трактораша деча балхех хьаIовр. Укх тIеххьарча шин шера Грозненски шурий совхозе «ДТ-54» яхача трактораша «Лермонтовский» совхозерчул шозза овсарегIа ду балхаш. «Лермонтовский» совхозе трактораша шоай сменни заданеш кхоачашъеш хиннаяц цу юкъагIа. «Беларусь» яхача тракторо юккъера лаьрхIача 1,35 гектар мара оахам деш хиннадац, из кхозза кIезигагIа хул Грозненски шурий совхозе даьчул.

Ер шу доладелча денз июнь бутт хьахиллалца йолча юкъагIа хIара условни тракторо балхаш даь лаьтта юккъера лаьрхIача укх боарамах да: Урус-Мартана районе — 144 гектар, Ачхой-Мартана районе — 187 гектар, Шаьла районе — 219 гектар, Надтеречни районе — 141 гектар, Наурски районе — 286 гектар.

Тракторашка овсарегIа балхаш дайтара йола торонаш Iалаьмате дукха я, хIаьта из мел боккха лоархIам болаш хIама да хьахьокх укх гIулакхо: 100 эзар машино беча балха нийсса да мехка чухь хIара тракторо сменах беш бола болх ах гектар совбаккхар. ХIаьта ужжал машинаш совъяхара (болх бергбоацаш дIайоаларий а лоархIам баь аьлча) шин шера болх бе беза промышленноста.

Эшшача тайпара доал а деш, лерттIа болх байташ хилча, доагор чудотта а технически гIулакх де а 1—1,5 сахьата мара ца социйташ, йиззача шин сменах болх байта йиш я тракторга. Иштта балхаш ду дикагIа болча механизатораша. Трактора технически гIулакх дара тракториста новкъостал ду прицепщикаша, сеяльщикаша.

ЛерттIа вIаштIехьа а баькха, шин сменах тракторашка болх байташ хилча из болх мел дукха хьаIов хьахьокх укх бакъдараша. Цхьан сменах болх беш хилча «ДТ-54» яхача тракторо юккъера лаьрхIача 6 гектар а кхы дукхагIа а лаьтта оах. Цу тракторашка шоллагIча сменах болх байтача кхы тIа а дийнахь-бус 6 эзар гектар лаьтта аха йиш я вай колхозашкарчеи совхозашкарчеи тракторий.

1961-ча шера «ДТ-54» яхача тракторо юккъера лаьрхIача 1717 гектара тIа болх бир Сунженски района «Победа» яхача колхозе, хIаьта еррига республикера колхозаш хьаийца аьлча — 1307 гектара тIа.

Цхьан сменах юккъера лаьрхIача 6,67 гектара тIа болх а беш, шин сменах болх белга вIаштIехьа а даьккха, 3,8 тонн доагор а кходеш, шера 2997 гектара тIа болх бир тракториста Василий Петрович Ермоленко лелаеча «ДТ-54» яхача тракторо. Иштта дика хьокхамаш дар «МТЗ-5» яхача трактора тIа болх беш волча Михаил Кононова а.

Вай республике йолаш йолча «Т-38» яхача 225 тракторо шин сменах болх белга вIаштIехьдаьккхача ерригача шекара свеклана урагIа а пхорагIа а еш йола культиваци 4—5 балха дийнахьа чакхъяргьяр. Къаьстта а боккхача лоархIаме да тракторашка шин сменах болх байтилга хьажкIашта гIулакх деча хана. ХьажкIий мугIараштa юкъе культиваци елга тIехьа ца далийтара, ерригача культиваторашка бизза болх байта беза.

Вай республике дIайийнача ерригача хьажкIашта урагIеи пхорагIеи цкъа культиваци яра 18 эзар трактор эш цхьан сменах болх бе. Цкъара болх бе йиш йолаш эзар гаргга культиватор мара яц республикерча боахамашка. ТIаккха цу балха ткъаьх ди эшаш хул из. Уж дукха да!

Культиваци еча хана тракторашка шин сменах болх байташ хилча дуккха а сихагIа чакхбаргба из болх. Шин сменах болх а беш, дийнахьа 25—28 гектара тIа культиваци елга лаьрхIача урагIеи пхорагIеи хьажкIашта цкъара культиваци елга 7—8 дийнахьа чакхдаккха йиш я.

Ялаташ чуэцара балхаш дика вIаштIехьдаьхача цхьан комбайнаца хIара дийнахьа 12—15 гектар ялат чуэца йиш хургья. Цунах а хIара денна 5 эзар гектар ялат дукхагIа чуэцар хул.

Шин сменах болх белга вIаштIехьа а даьккха, юртбоахама техникага хIара денна дукхагIа болх байтилга—иштта да хIанз хьалхашка латта декхар.

Ю. СУХАРУКОВ.

СЕРДАЛО
3-гIа оагI. 7 июнь, 1962 шу.

Искусство дукха езаш...

Самодеятельносте дакъа лацар-хошта хьанна вовзац Іаьржа бІар-гаш дола, хьатара бесара юхь йола зІамига саг.

Культура Дворецерча дукххаба-рашта дика вовз Носаев. Массехк шу даьннад тайп-тайпарча художе-ственни самодеятельноста коллекти-вашка цо дакъа лоаца. Вай респуб-ликерча тайп-тайпарча районашка эстрадни оркестра агитбригадаца концерташ уваттадаьд нов. Носаева. ХІанз цо дакъа лоац «Къонал» яха-ча вокальни ансамбле, халкъа опер-ни театре.

ЗІамига волча хана денз школе дика дешаш, искусство дукха езаш хьавенав Хьамзат. Ха хьатІаэттача Советски Эскаре вахар из. Цига эг-гара хьалха художественни самодея-тельносте дакъа лаьцад салтечо Но-саева. Советски Эскарерча сцена тІа дуккхаза салтий а ишта кхыдола сакъердамера а иллеш даьхад къона-ча иллиалархочо.

Советски Эскарера Грозне цІаве-начул тІехьагІа «Главнефтесбыта» управлене протекторни защита отря-де шофералла балха эттав нов. Носа-ев. Укхаза массехказа дика болх барах совгІаташ тийннад, кхыба-рашта юкъе болх дика барах кертахваьхав. Массаза сайрий-ча балхара мукъа ваьлча культу-ра Дворецa самодеятельносто кон-церташ уваттадеча дакъа лоацаш, шийа говзал лакхъеш хьавенав из. Самодеятельни искусство дукха еза-еннача къахьегамхочун вІаштІехь-даьннад дика толамаш даха.

Смотре гул мел беннараша чІоаг-гІа тІоараш детташ массехказа ил-ли юха ала дийхар вокальни оркест-ра тІехьа тоа а деш Носаева илли аьлча.

В. КУКСОВ,
Ленина цІерахча культура Дворецa агитбригада кулгалхо.

СОЮЗНИ РЕСПУБЛИКАЙ БОЛЬНИЦАШКА ГІОЛЛА

КИРГИЗСКИ ССР. Денгара ди массаза доал хозлуш йоагІа республика столица — город Фрунзе. Сурта тІа шоана бІаргагуш йола Советски площадь йолчча моттиге диъ шу хьалхагІа топпарах даь эрз тІатеха цІенош дагІар. хІаьта хІанз укхаза хьалъяьй хоза архитекторни ансамбль.

А. Расшихина сурт.
ТАСС фотохроника.

ПОТРЕБИТЕЛЬСКИ КООПЕРАЦЕ СЪЕЗД

Укх деношка Нохч-ГІалгІайчен потребительски кооперацe II-гІа съезд хилар. Республика потребительски кооперацеша баьча балхах лаьца отчетни доклад йир ханна Нохч-ГІалгІай респотребсоюза председатела болх беш хиннача нов. Занина.

Советски Союза Коммунистически парте кердача Программа тІаийца КПСС XXII-гІа съезд цІаккха а йицлургйоацаш дерригача дунен тІарча къахьегамхой дегашка йижай. КПСС XXII-ча съезда исторически решенеш кхоачашъяра хьинаре къахьегаш ба вай мехкара къахьегамхой.

Цахаддаш дегІадоагІаш латта наьха хьашташ кхоачашдара хиланза даргдоаца гІулакх лоархІ КПСС кердача Программо советски торговли дегІайоагІилга, аьлар нов. Занина ший доклада тІа. Цудухьа чІоагІа теркам тІабохийт парте потребкооперации дегІаяра а. ЦхьоалагІа съезд хинначул тІехьагІа республика потребкоопераце баь болх бувцаш докладчико белгалдаьккхар тІеххьарча диъ шера цу системо даьха толамаш. ХІанз отчет луча диъ шера чухь бІаьш миллионаш сома товараш дехкад потребсоюзо. Алхха дІадахача шера дехкад бахача нахага 69,4 миллион сомага кхоачаш товараш. 1957 шераца нийсдича 20,9 миллион сомага кхаччалца лакхъеннай товарооборот. Мах бара план 100,5 процент кхоачашйир респотребсоюзо дІадахача шера. Отчетни юкъа потребкоопераце дикка толамаш даьха дале а дуккха кхоачамбоацараш да цун балха юкъе, йоах докладчико.

Цо критика йир Каргалински, Курчалой, Ножай-Юрта организацешта цар план кхоачаш ца ярах. Ишта цо белгалдаьхар уж кхоачамбоацараш балха юкъе нийсдалара бахьанаш а.

Ревизионни комиссе балхах лаьца доклад йир съезде комиссе председатела нов. Режевске.

Докладаш йистеяьлча къамаьл даьча Шалински райпо председатела заместитела нов. Кунчалова аьлар. 1958 шера цхьоалагІа съезд хилча денз дикка болх баьб Шалински райпо коллективо, хІаьта шоллагІча съезда накъа йоагІаш май бетта план ханал хьалха кхоачаш а яьй.

Нов. Занина доклада тІа аьннача тайпара районе бахача наха кхоачам хиллал маьхк хьаяц тха райпо. Пекарни хьалъеча хана гІишлошъерашта хьоар ловса дезаш хилар диценнадар. Деннеи бийсаннеи 2 тонн мара ловса низ болаш бац хьоар ловса цаца. Цул совгІа цун цхьаккха а балха механизаци яьяц. ХІара денна 14 тонн маькх е еза тха бахача наха. Кхы тхо леткъаш Іе а ца Іийна цхьаькха цаца байтаб тхона респотребсоюзо. ДІаоттабе специалисташ ца хилар бахьан долаш догІо боша а беш пекарне коа улл из. Цу тайпара гІулакхаш мегаргдац. Оаха новкъостал дех пекарне болх тоабара.

Дика балхаш даьд дахача шера Сунженски райпотребсоюза болхлоша, аьлар района потребительски кооперацe председатела нов. Пузанова. Товараш дохкилга 13,4 процент дегІаденад, накоплене план 108,3 процент кхоачашъяьй. Бахача наха эша товараш дукхагІа йолча хана долаш хиннад тикашка. ДІахо кхы а тхоай болх тоабе лерхІ оаха.

Цхьабакъда, уж цхьадола гІулакхаш даьдале а, тха райпотребсоюзе а ишта респотребсоюзе а дуккха кхоачамбоацараш да, йоах нов. Пузанова. Уж дІадахара оарцагІдовла деза вай дерригаш а.

Съезда делегатий чІоагІа уйла тІайодаш къамаьл дир Наьсарен района центральни универмага заведующи йолча нов. Горбаковас. Цахаддаш дегІадоагІаш латта наьха хьашташ дикагІа кхоачашдара тІаберзабаь ба тха берригa болх, аьлар цо къамаьл де йолалуш.

ДІадахача шера товараш дохкара план тІеххкхоачашъяьй района потребительски кооперацe общества. Дика къахьегарах респотребсоюза карара кара тела ЦІе байракх еннай райпо коллективана. Берригa низ тІабохийт тха коллективо бахача наьха декхараш кхоачашдара, торговле культура лакхъяра.

Цхьабакъда, съезде аланза даргдоацаш да тха обществерча кхоачамбоацарех лаьца а. Районера пекарни болх беш яц. Дикка ха я оаха Сунженски районера хьал а кхухьаш бахача нахага маькх йохка. Цу гІулакхашка лаьрххІа хьажар дех аз кердa хоржача респотребсоюза правленегара, йоах нов. Горбаковас.

Съезде хиннараша уйла тІаяхийта ладувгІаш къамаьл дир парте Нохч-ГІалгІай обкома секретара нов. Дорохова.

Дукхача делегаташа пренеех къамаьлаш даьчул тІехьагІа респотребсоюза правлене балхах лаьца соцам тІаийцар съездо, хІаьта къайлагІа кхадж а тесса респотребсоюза кердa правлени а хержар.

М. ТУМГОЕВ.

Магадане хьалъеш латт теплоэлектростанци. ХІанзале а хьу санна хьалъэттай аьшка вышкаш, мугІарах хьалъэттад доккхий высоковольтни бІоагІий. Гаьнарча Къилбаседе хьалъеш латта кердa ТЭЦ ударни я аьнна хьакхайкаяьй.

Итташ лоархІамера энергетически объекташ кийчъеш хиннав И. Г. Андриенко укх 35 шера. Цо болх баьб Якуте, Хабаровски крае, Буряте гІишлош хьалъеча. Магадански ТЭЦ хьалъеча Иван Григорьевич кулгалде эттар повысительни подстанци вІашагІйоллаш болча электромонтажникий - высотникий бригадана. Цу барт тайнача къонача коллективана юкъе — селхан ремесленни училищашкара дийша баьннараш. Хьалъеш латта объект ханал хьалха болх бе йолаялийта аьнна декхар тІаийцад бригада.

СУРТА ТІА: дикагІа болча монтажникех-высотникех волча В. Мусатовна задани луш воалл бригадир И. Андриенко.

Ю. МУРАВИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Тхо долча деша дувла

1956 шера хьайийлача Нохч-ГІалгІай педагогически институтерча физически низах кхевечеи спортеи факультетах лоацацча хана шерра профиль а йолаш болча спортсмений-преподавателий кадраш кийчъю бокъонца йола пхьоале хиннай. Деша багІача студенташа керттера дисциплинаш Іомаеча хана общественно-политически экономически дисциплинаш а Іомаю.

Физически культура истории из вІашагІйоллари, спортеи спортивни гІирсийи гигиена, дарбан физкультура, спортивни ловзараш, яйга атлетика, гимнастика, нек, студенташа Іомаю дукха кхыйола дисциплинаш керттера а студентай спортивни говзал лакхъеш а я. ХІанз цу факультете дешаш 228 студент ва, царех 45 саг укх шера дийша чакхвоал. Спортивни дисциплинаш, физически низах кхевелга хьехача теореи методикаи кафедраш я факультете.

Спорта ветеранашца цхьана студентий истолашта хьалхашка багІа спорт езаро институте боалабаь кагирхой — селхана иттлагІа классаш яьха баьннараш.

Царех ва 14 спорта мастер, хьалхара разряд йолаш 45 саг, шоллагІа разряд йолаш — 70, кхоалагІа разряд йолаш — 150 саг.

Студенташа паргІатта занятеш е йиш йолаш я кердa хьайийла спортивни зал, гимнастика ю зал, кІалкхетаргах лета зал, топаш кхувса тир. Студенташта лаьрхІа ба института коара ада баь никъ, баскетбольнии волейбольнии площадкаш, лакхалла а дІоахалла а кхувсалу сектораш, ядро кхувса моттиг, студенташа шоай кулгашца хьадаь кхыдола гІирсаш. Укх шера яккха йолаяь бассейн я.

Студенташа занятеш ю дика кийчъяьча лабораторешкеи аудиторешкеи, берригаш а хІана бац аьнна бола студенташ ба тайп-тайпарча секцешка — баскетбола, волейбола, гимнастика, кІалтохаргах летача, дукххача кхычахьа.

Волейбола ловзар дукха дезаш бараштa дукххаза а бІаргабайнаб Іалаьмате дика ловзаш бола факультет яьккха баьннараш: Иванов, Булатов, Смирнов, Гейнисман, кхыбараш. Кхычарца доазол дехьа советски волейбола сий хьаллоаттадеш вар СССР сборни командацара волейболист 1960 шера факультет йистеяьккха вола спорта мастер Иванов.

РСФСР Минпроса финальни ловзарашка дакъа лоацаш хилар республике дикагІа ловзараш юкъе а болаш йола маІача наьха баскетбольни команда. Факультет йистеяьккха а хІанз цига преподаватель а вола Матвиенко, студенташ Коломыц, Евлоев, Лобкин, Битиев, кхыбараш дика ловза харца шоай цІи хазийта ба. РСФСР-е хьалхара моттиг яккхар духьа Россе эггара чІоагІагІа йолча 12 городерча командашца лайзаб факультета студенташ.

Кхы кІезигагІа наьха безам болаш яц футбол. Кхыдолча спорта тайпашка санна, укхаза а къаьстта дика ловза ховш шоаш болга хьехкхар институтерча физически низ кхебайташ йолча факультетерча студенташа. Массехказа Нохч-ГІалгІай АССР чемпион хиннай из команда.

Нохч-ГІалгІай АССР-е хьалхара моттиг яккхар духьа эттача яхье дика ловз баскетболисткайи волейболисткайи командаш. Факультета студентий мугІараштa юкъе ва мехка эггара дикагІа кхоссалуш вола спорта мастер В. Большов. СССР халкъий II-ча спортакиаде приз еннай цунна, Турино (Итали) хиннача Универсиаде дакъа лоацаш хиннав из, Риме лайзача СССР сборни алимпийски команда член ва. Май бетта шийн землякаш гІадбигар Большова: дунен чемпион волча Брумель Валерел хьалха а ваьнна, Ленинграде хьалхара моттиг яьккхар цо.

Художественни гимнастика даькъе СССР-е хьалхара моттиг яккхара хетадаь Тбилисе хиннача ловзарашка хьалхара моттиг а яьккха, мехка чемпионка кхоалагІа дошо медаль а яхьаш Грозне юхаера факультет яьккха йола Виолетта Смотрина.

Аьхки а тІехьа соцаш бац студентий болх. ХІара шера Іомалуш спортивни лагераш хул студентий. Цига цар шаьръю шоай спортивни ловзарий, нек дара, яйгача атлетика говзал. Укх шера духхьашха лыжаш хехка лагерашка вІашагІкхийтар студенташ. Из дика гІулакх кхы а дІахо хьоргдолаш да.

Коммунистически партеи Советски правительстваи чІоаггІа уйла тІайохийт вай тІакхувш йола тІехье унахцІена хург йолаш хьалкхеяра. Укх шера кхозлагІа арахецаргба опытни спортсменаши преподавателаши, уж юкъегІоргба вай школашкарча боккхача а барт тайнача а хьехархой дезала.

Доккхий творчески толамаш а доахаш чакхбалба цар шоаш хьош бола боккхеи халеи бале а, сий долаш бола никъ.

Института физически воспитане факультете деша ва безам болчоа шерра хьайийла я института наІараш.

И. ДЖАМБУЛАТОВ,
Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен педагогически института воккхагІа вола преподаватель.

Хьинар дола къона йоІ

Пайхаева Сацийта 18 шу а даьнна ткъестлагІа дар дола мара деннадац. Селла къона йолаш а чІоаггІа хьаькъал, хьинар, эхь-эздел долаш хиларца йовз из Шаьла районе бахача дукххача наха. Цхьабараштa ейзай из цо болх беча парте райкома парткабинета библиотеке, шоллагІа бараштa кхай тІа лекцеш, газеташ дешача, беседаш еча. ХІаьта массанена а дукха еза эздел, хьинар долаш из хиларах.

Дукха ха йоаццаш лоархІамера эргало хилар цун вахар чухь: парте членний кандидаталла дІайийцай из. 18 шу даьнна къона нохчий йоІ кандидат! Из чІоагІа гІадвугаш хІама да.

Комсомолка йолча хана а кхай тІарча, хьайбай фермашкарча кхалнаха а болхлошта а юкъе чІоаггІа кхетама болх баьб Сацита. Политически, Іилмани знанеш дІайоаржаеча общества член, комсомольски организаце секретара заместитель, комсомола райкома членалла кандидат я къона Сацита.

Шаьларча берий беша болхлой политкружока кулгалдеш я Пайхаева.
— Са кружоке итт нохчий кхалсаг я, программах цхьаькха заняти е езаш да тхо, цул тІехьагІа итогови занятеш ергья, тІаккха ховргда са дешархоша шера фу Іомадаьд. Моттигерча вахара юкъера масалаш а кхувлаш дуккхаза дийцад оаха балха а вахара а чІоаггІа новкъарле еш дола яхача замах юхедиса зуламера гІулакхаш.

Сацийта кхай тІарча станашка каст-каста лекцеш еш. Дукха ха йоаццаш «Дезала юкъе берашта атеистически кхетам балар», «Бакъдари нийсхои езаш, эхь-эздел долаш нах кхебар», яха лекцеш йийшар Сацита «Джалка» яхача совхоза 1-чеи, 2-чеи отделенешка. Цу лекцешка безамела а дийгІа хаттараш даьчул тІехьагІа, уж тайпа лекцеш кхы а ешилга дийхар къахьегамхоша.

Сацита хадданца къахьег ший хьаькъал, кхетам лакхбара: газеташ, журналаш деш, школе заочно деша ягІа. ХІанз тІехдика дешаш 9 класс йистеяьккхай, хІаьта 10-гІа класс йистеяьккхачул тІехьагІа библиотечни институте заочно деша яха лерхІаш я.

Б. ЗАНГАЕВ.

Ладувгlа радиога

7-ча июне

6.35 — юртбоахама болхлошта передача (гІалгІай меттала), 6.45 — хоамаши передачай программеи; 7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — Советски Союзереи доазол дехьареи хоамаш (нохчий меттала); 8.30 — «Сердало» газета обзор; 8.45 — пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 16.00 — художественни самодеятельноста IV-ча республикански хьажаргара; 16.25 — кагирхошта передача (гІалгІай меттала); 16.40 — кердa хоамаш (гІалгІай меттала); 16.50 — передача (нохчий меттала); 17.05 — кердa хоамаш (нохчий меттала); 17.20 — мехкдаьттаи химически промышленноста болхлошта передача (нохчий меттала); 17.35 — ашарий антракт; 17.45 — кердa хоамаш (эрсий меттала); 18.00 — лакхехьарча опыта радиошкола (гІалгІай меттала); 18.30 — юртбоахама болхлой заявкех концерт.

УКВ

9.15 — эстрадни концерт; 19.49 — нохч-гІалгІай ашарий концерт; 20.30 — «Хьакхий цІогарч» яхача спектакла радиокомпозици; 21.59 — «Илли оал Куузик Тийта» — концерт.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19.00 — передачай программа; 19.02 — телевизионни кердадараш (нохчий меттала); 19.17 — киножурнал; 19.27 — ДІАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАРАШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ! Урдув даккхари мехкарий удабари — дІаяхача замах юхедиса бІеха, эхь дейна гІуллкх да (гІалгІай меттала); 19.42 — Туркменистана искусства мастерий концерт; 20.32 — передачай программа; 20.35 — «Богдан Хмельницкий» — художественни фильм (телезрителаша дехарца).

Дунен халкъашта юкъера гІулакхаш

Бонна ашарах дувца яьннай Вашингтон. — Малхбузен Берлинах паргІата демилитаризованни город хила а еза хург а я.

США-ра СССР посол А. Добрынин 30 мае паччахьалкхен департаменте вахар, цига США паччахьалкхен секретараца Д. Раскаца къамаьл хилар цун германски дош машарца къоастадара хьакъехьа. Из — цу дешах духхьашха деш къамаьл дац. Укх шера бІаьстан юхье доладенна апрель бутт чакхбаллалца Вашингтоне санна, ишта Женеве а германски проблема ювцаш моттигаш хилар СССР-аи США-неи юкъе. Цул тІехьагІа перерыв е лаьрхІар шинна а оагІоно шоай правительствашта докладаш яьча а шоай союзникашца дагабаьннача а гІолла къамаьлаш дІахо а дергдолаш. ТІаккха цхьа бутт баьнначул тІехьагІа юхадоладелар уж. Из дика да. Советски Союз массаза а хиннай, хІанз а я къовсам тІа дола дешаш переговорашка гІолла къоастадара тІехьа. Дика болх ба уж къамаьлаш дІахо дахьара ше раьза волга президента Д. Кеннеде дукха ха йоаццаш хьааьнна. Машара гІулакха духьалара зулам хургдар германски дош машарца къоастаделга цІаккха ца хоададеш леладар.

Ховш да, советско-американски къамаьла хьалхарча этапа юкъедоагІаш хиннараш Советски Союзои кхыча паччахьалкхенашеи ГДР-ца машара договор а далехьа, малхбузехьарча державай цу договораша дакъа лаца безам бар-бацар аьнна ца Іеш барта дахка тарлуш дола германски проблема хьакъехьара дуккха дешаш хинна хилар. МалагІа дешаш да уж? Деш дола къамаьл да Малхбузен Берлинера гІулакхаш цигара оккупаце режим дІаяккхара а цхьан белгаларча ханна малхбузехьарча эскараштa меттел нейтральни мехкий е ООН-а эскараш оттадара а наькъаца лер тІа дахара хьакъехьа; ГДР суверенитета де доагІача тайпара сий дара хьакъехьа; хІанз долаш дола шинна а германски паччахьалкхен доазонаш чІоагІдара хьакъехьа; шаккха германски паччахьалкхе ядерни герзаца кийч ца яра хьакъехьеи, хІаьта юххера а, вІаши дов дергдоацаш НАТО-неи Варшавски договора организаценеи юкъе барт бара хьакъехьеи.

Ала дезаш да, вІаши къамаьлаш деш моттиг хиннача хана цу дешаех цхьадараш къоастаделга лоархІаме хилар американски оагІоно тоъал кхетадаьлга. Дог доахийла хулийташ дар Малхбузен Берлинера паргІата чу-ара воагІилга ГДР суверенитета сий дарца цхьана тардеш хила деза яха уйла Вашингтоно могаяр. Цу тайппара ГДР-и ФРГ-еи ядерни герзаца кийч ца яра хьакъехьара а НАТО-неи Варшавски договора организаценеи юкъе барт бара хьакъехьара а предложенеш хьаллаца а шоаш раьза хилар хьакъодадир США. Цхьан дешаца аьлча, Германерча а ерригача Европерча а хьала кхетамца а конструктивно а мах беш кІезиг-дукха сийрда оагІош гучалийлхар США позицена юкъера. Цхьабакъда, къамаьлаш юхадоладалале дуккха хьалхагІа денз уж сердалонаш юха баьдъерза яьлар. Хьалхашкахьа массехк зовзо гІа а баькха, тІаккха геттара сиха юха тІехьашкахьа а иккха, боннски реваншистий ашарах къамаьл де яьлар Вашингтон. 9 мае визитаца Канберре ше волча хана Дин Раска куро аьлар: «Малхбузен Берлинера тхо арадоахалургдац... Малхбузен Берлин латта низ болаш хулга, цига паргІатта чу-ара воагІилга а цига союзникаш латтилга а хиланза даргдоацаш да цун паргІато Іалашъяр духьа». Кхыча дешащца аьлча, США-с хьакхайкаду Малхбузен Берлине оккупационни режим йита а даим из цига лоаттае а безам болаш шоаш хилар. ТІаккха германски дош машарца къоастадара хьакъехьа фу къамаьл де йиш я, нагахьа санна из кхерамера кхоккама кхуврч Іадда буташ хилча?

Дин Раска цІаькха а кердадаькхар Малхбузен Берлина оккупационни статус ютилга дІадех цун паргІатои цига паргІатта чу-ара воагІилгеи Іалашданза дарг ца хиларо, аьнна. Цхьабакъда, харцдараш-м, мелла уж кердадоахе а, харц ца хулаш мича дус. Малхбузен Берлинагара паргІато яккха, цига долаш дола Іаьдал дита безам болаш цига баха нах бале царгара из бокъо яккха цхьаккха гІийртавац, е хІанз а гІертац. Кхыча тайпара, Малхбузен Берлинах ший лоІамера демилитаризованни город яро, оккупантий эскараш цигара дІа а даьха, цар когаметта нейтральни паччахьалкхений эскараш е ООН-а эскараш дахийтаро лу из город ший лоІаме хургхилара бола тешам. Геттара дика кхетадеш да, Малхбузен Берлина «паргІатон» хьакъехьа США-с еш йола йоакхонаш — из бахьан мара дац даим цига шоашта чІоагІбалар а цунах Атлантически блока тІема база елга кхоачашдар а духьа лехаш дола. ХІаьта а шоай деша тІара ца боалаш тІом сецачул тІехьагІа яьча соглашенешка хьежжа йола оккупационни бокъонаш ювц Малхбузехьарчар. Цхьабакъда. моллагІа а германски территори даиман оккупаци яь лоаттаелга дувцаш йола соглашени хинна а яц, йолаш а яц.

Цу тайппара харц а моттийта а даь къамаьл да, Малхбузен Германе паргІатта чу-ара воагІилга ІалашданзА дарг ца хиларо лоаттаяйт оккупаце режим, яхаш Дин Раска яь заявлени. Цу городе долха наькъаш ший территоре тІа гІолла чакхдоалаш йолча ГДР правительства иттазза дІаяьхад цу наькъех духьале йоацаш пайда эцийтара тешам бала ше кийча хилар. Цул совгІа, ГДР-и СССР-и духьала яц кхыметтел духьале йоацаш чу-ара ахара хьакъехьа ГДР-ца яь соглашени кхоачашъеча хана нийсдала тарлуш дола къовсамаш къоастадергдола дунен халкъашта юкъера арбитражни орган (тІахьожама орган а йоацаш, бокъонца йола арбитражни орган) вІашагІйоллара. Из кхоачам беций? Цхьабакъда, гучох США-с лехар соглашени яц, соглашени ца хилийтар духьа доахаш дола бахьан да. Бокъонца цудухьа хьаувттаеш я Малхбузен Берлине чудолха наькъаш дунен халкъашта юкъера тІахьожам лоаттабергболаш дІадалара хьакъехьара вІаштІехьйоаца идеяш. Фу хул цунах? Цар безам ба Малхбузен Берлине оккупаци лоаттаяь ца Іеш, ший доалахьарча территоре даькъа доал дечара ГДР яккха а. Кхетадеш да, ший суверенитет селла лохъяйта цхьаккха паччахьалкхе раьза хург ца хилар.

Малхбузехьа каст-каста дувц, германски деша хьакъехьа СССР еш йола переговораш укх тайпарча позицера юнай яхаш: тхоай дар, тхоай долаш ма дий тхо, хІаьта шун дар, хьадувла из дувцаргда вай. Бокъонца аьлча, нийсса вокх оагІорахьара да бакъдар. СССР-а ше телача предложенешка шийна йола гІойленаш е пайдаш лех ала цхьаккха бахьан дац. Из кхача гІертар цаІ да: шоллагІча дунен тІемах юхедисараш дІадоахилга, Европе машари кхерамзлеи Іалашъелга. ХІаьта Малхбузехьарча державаша, боннски реваншисташа дувцараштa тІехьа а яьнна, кхетаде тигац хІанз йолаш яраш цаІ хинна ца Іеш, суверенни германски ши паччахьалкхе хилар, законах йола ГДР бокъонаш дІаяха гІерт уж.

Нагахьа санна СССР-ца еча переговорашка шинна а оагІонна мегаш йола соглашени е США гІийртаяларе, Боннагахьа юха ца хьежаш яь хургьяр цар уж. ТІеххьарча деношка хиннача бакъдараша цІаькха а хьахьекхар, германски проблемаш къоастаяра канцлер Аденауэрали цунна гонахьарча берригача гІозарали лирагІа а чІоагІагІа а моастагІий дунен тІа ца хилар. ВІалла дукха ха а яц германски деша хьакъехьа СССР-ца цхьаккха тайпа къамаьл ма де яхаш Аденауэра гуччахьа США-га яьха. «ДІахо къамаьлаш дара цхьаккха бахьан гац сона», — аьлар цо визитаца ваха Малхбузен Берлине из волча хана. Чурча оппозицено, кхыметтел цун ший парте мугІарашка а тІехьа, кІезиг-дукха тактика хувцийтар канцлерага. ХІанз къахетам бечох мукъа белар цо Вашингтона диалог дІахо яхьа. МалагІча наькъашца? Из ховргда Бонне США посол волча Даулингага 22 мае ФРГ правительства еннача меморандумах. Меморандума текст кепа теха араьккхаяц, цхьабакъда, малхбузенгермански газеташа хьакхайкабаьча цун чулоацамах гуш да, СССР-и США-и кІезиг-дукха вІашкайоагІаш латтача дерригача дешашта Бонн чІоаггІа духьалъювлаш хилар. Цо дІатІаэцац шаккха германски паччахьалкхе ядерни герзаца кийч ца яра идея ,«ца эшаш» лоархІ НАТО-неи Варшавски договора юкъе дакъа лоацача мехкаштеи юкъе вІаши тІом берг ца хилара хьакъехьа барт белга. Малхбузен Берлине паргІатта чу-ара вара хьакъехьарча дешах аьлча, ГДР суверенни бокъонаш телхае безам хилара гІулакха США-л а кІоаргагІа чуйода Бонн. Нагахьа санна США-с ший предложенешка ГДР дунен халкъашта юкъерча тІахьожама органа юкъе хьолга лийрхІа дале — цун членех цаІ йолаш йихьа а, хІаьта Бонно кхыметтел из торо а юкъера йоаккх, суверенни Германски Демократически Республика доалахьарча коммуникацешта деш дола доал дизза иностранцаша делга а дувц.

Нагахьа санна вІашагІдетталуча хана барта дахкар США дІахо дегІадоаладе безам балара, боннски меморандум шорттига юха тІехьашка кхоссаргъяр цо. Цхьабакъда, из тайпа гІулакх гуш дац. Кхыча тайпара, Вашингтоне официально хьакхайкадаьд, июнь бутт юкъе бахачул тІехьагІа Дин Раск Бонне гІоргва, цига Аденауэрца шийцца къамаьл а даь, союзникий Берлинерча политика гІулакха барт ца кхеташ диса дешаш лер тІа дахар духьа, аьнна, хІаьта хІанзарчоа из визит хургйолга ховш бола госдепартамента болхлой, Ассошиэйтед Пресс яхача агентства беча хоамах, «компромиссни формула оттае болабеннаб, Россеца еча переговорий хьакъехьарча США-и Малхбузен Германеи предложенешта юкъера башхало дІаяккхар духьа». Фу перспектива хургья Гитлер бахьан долаш шоаш тІем тІа эшарах нийсхал йоаккхилга дагалоаттадеш болча хьаьрбаьннача боннски милитаристашцарча компромиссах? Царца совещанеш ца а еш, батахйоаллорг йолла еза царна.

Германски дош малхбузехьарча державашца цхьана къоастадара мелъэшар ду Советски правительства. Цхьабакъда, селлара сагота дола из декхар, боннски реваншисташта ловра яхаш, даим тІехьадаха дага-м яц из. Нагахьа санна къоастаде ха хьатІакхаьча дешаш переговорий наькъаца къоастаде Малхбузен безам ца хуле, малхбузехьара державаш моллагІча наькъа тІа латте а, СССР-аи вокх социалистически мехкаштеи кхы де хІама дисац, ГДР-ца машара договор делга мара. Из договор даь даьнначул тІехьагІа, Малхбузен Берлина оккупаци яра йола малхбузехьарча державай, хІаьта а вета а къаенна бокъо цІенъенна а хаьдда а дІаяргья суверенни йолча Германски Демократически Республика территоре тІа из город хиларца моццагІе а къаенна оккупационни порядкаш дІаяргья, хІаьта цу тайпара из гІулакх вІаштІехьдаккхара новкъарле юларгъяц укх тІеххьарча хана боарам боацаш чІоагІа корзагІъяьнна хьувзача американски реакционни военщинаи цун малхбузенгермански союзникашеи тІатувсача тІема кхерамашка.

Я. МАЗОР.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«Командировка».** Доалалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗІамига зал № 1 — **«Аьле чура къовсам»** Доалалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30.

ЗІамига зал № 2 — **«Кхалсага безам»** Доалалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗІамига зал № 3 — **«Йохаяь уйлаш».** Доалалу: 9.30, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 8.15, 10.15.

«Родина» яхача кинотеатре

«Города тІара сигналаш». Доалалу: 8.30, 10.15, 12, 2, 4, 6, 8, 9.30.

ДІаьхдаь сеанс — **«Паччахьалкхе — из вай да».** Доалалу: 9.30.

ОКРДАЛО
4-гІа оагІ. 7 июнь, 1962 шу.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦІеча фронтовикий улица, 15, **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01; бехктоххама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15, Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918шерача 11-ча августа цІерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03102. Заказ № 3128.